

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра політології та соціології

Допущено до захисту
Зав. кафедри _____
р.

УДК 327.5(510+529+73)

Кваліфікаційна робота бакалавра

**ЛАТЕНТНІ ЗАГРОЗИ В СИСТЕМІ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН КИТАЮ,
ТАЙВАНЮ ТА США**

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність: 052 «Політологія»

Небещук Софія Василівна
4 курс, ПОЛБ-1-22-4.0д, факультет
суспільно-гуманітарних наук

підпис

Науковий керівник:
Костюк Тетяна Олександрівна
д.н.держ.упр., доц., професор
кафедри політології та соціології

підпис

Київ - 2026

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки поняття «латентні загрози» у сучасних міжнародних політичних відносинах

1.2. Історичний аналіз характеру політичних відносин між Китаєм, Тайванем та США

1.3. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛАТЕНТНИХ КОНФЛІКТОГЕННИХ ФАКТОРІВ У ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ КИТАЮ, ТАЙВАНЮ ТА США

2.1. Витоки конфлікту між КНР і Тайванем

2.2. Політика США щодо «єдиного Китаю»

2.3. Вплив відносин між США, Китаєм та Тайванем на політичні процеси у Східній та Південно-Східній Азії

РОЗДІЛ 3. НАСЛІДКИ ТА ВИКЛИКИ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН КИТАЮ, ТАЙВАНЮ ТА США ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Глобальні наслідки протистоянь у системі відносин між США, Китаєм та Тайванем

3.2. Перспективи мінімізації латентних загроз у системі політичних відносин між США, Китаєм та Тайванем

3.3. Вплив протистояння США та Китаю на Україну

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням напруги у трикутнику Китай-Тайвань-США, що перетворюється на одну з ключових зон глобальної нестабільності. Латентні загрози, що визначають характер взаємодії цих акторів, не завжди є відчутними, однак саме приховані механізми впливу, політичного тиску, військового стримування та інформаційно-комунікативних технологій визначають характер сучасних міжнародних відносин у Східній Азії. Аналіз цих прихованих процесів дозволяє краще зрозуміти природу конфліктного потенціалу регіону та прогнозувати можливі сценарії його ескалації.

Додаткової актуальності темі надає позиціонування Тайваню як стратегічного елементу світової технологічної інфраструктури, насамперед у сфері виробництва мікрочипів, що робить острів не лише геополітично важливим, а й критично значущим для міжнародних ланцюгів постачання. Саме тому будь-які латентні загрози – від економічного тиску з боку Китаю до посилення оборонної співпраці зі США – здатні суттєво впливати на глобальні політичні та економічні процеси.

Актуальність дослідження також визначається зміною підходів США до стримування Китаю та підтримки Тайваню. Американська стратегія дедалі більше поєднує традиційні дипломатичні інструменти з кібербезпековими, інформаційними та військово-технічними засобами. Така багаторівнева взаємодія породжує нові приховані ризики: від посилення гонки озброєнь до формування нових форматів міжнародних коаліцій, що трансформують структуру глобальної безпеки.

Таким чином, вивчення латентних загроз у системі політичних відносин між Китаєм, Тайванем і США є важливим як у теоретичному, так і в практичному вимірах. Воно допомагає виявити неочевидні чинники напруги, оцінити їхній потенціал та визначити, як ці процеси впливають на сучасну систему міжнародних відносин. Дослідження дозволяє краще зрозуміти динаміку регіону

та створити базу для ефективних стратегій запобігання конфліктам у глобальному масштабі.

Мета дослідження – комплексно проаналізувати латентні загрози в системі політичних відносин між Китаєм, Тайванем та США, визначити їхній вплив на регіональну та глобальну безпеку, а також окреслити можливі шляхи мінімізації цих загроз з урахуванням інтересів інших світових акторів, включно з Україною.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено послідовне виконання відповідних **завдань**:

дослідити стан наукової розробки поняття «латентні загрози» у сучасних міжнародних політичних відносинах;

здійснити ретроспективний аналіз характеру політичних відносин між Китаєм і Тайванем для встановлення причин конфлікту та ролі США;

проаналізувати вплив відносин між США, Китаєм та Тайванем на політичні процеси у Східній та Південно-Східній Азії;

дослідити наслідки латентних протистоянь у відносинах між США, Китаєм та Тайванем для міжнародної безпеки;

окреслити шляхи мінімізації латентних загроз у системі політичних відносин між США, Китаєм та Тайванем.

Об'єкт дослідження – система політичних відносин між Китаєм, Тайванем та Сполученими Штатами Америки.

Предмет дослідження – приховані загрози, що формують політичну динаміку та конфліктний потенціал у взаємодії Китаю, Тайваню та США.

Методи дослідження. У роботі застосовано комплекс взаємопов'язаних наукових методів для аналізу латентних загроз у відносинах між Китаєм, Тайванем та США. Основу становить системний підхід, що дозволяє розглядати ці відносини як єдину структуру взаємопов'язаних політичних і безпекових елементів. Порівняльний метод використано для аналізу відмінностей у стратегіях і інтересах сторін, а історико-генетичний – для простеження еволюції конфлікту та формування сучасних загроз. Додатково застосовано дискурсивно-аналітичний метод і контент-аналіз для вивчення офіційних заяв і політичних

наративів, а також геополітичний аналіз для оцінки ролі Тайваню в Індо-Тихоокеанському регіоні. Експертний аналіз на основі наукових і аналітичних джерел забезпечує узагальнення та підвищує обґрунтованість висновків.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про природу латентних загроз у системі міжнародних відносин та особливості їх прояву в трикутнику взаємодії між США, Китаєм та Тайванем. Робота сприяє уточненню понятійно-категоріального апарату дослідження міжнародної безпеки, зокрема в частині трактування «латентних загроз», а також розширює розуміння механізмів формування прихованих конфліктогенних процесів у глобальній політиці. Отримані результати дозволяють систематизувати наукові підходи до аналізу сучасних геополітичних протистоянь і доповнюють теоретичну базу досліджень у сфері міжнародних відносин та безпеки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання їхніх висновків для аналізу та прогнозування розвитку міжнародно-політичної ситуації в Індо-Тихоокеанському регіоні. Результати роботи можуть бути застосовані у діяльності державних органів, аналітичних центрів, дипломатичних установ та експертного середовища для оцінки ризиків ескалації конфліктів і розробки стратегій реагування. Крім того, напрацювання можуть бути корисними при формуванні зовнішньополітичних рішень, спрямованих на зниження рівня міжнародної напруженості та забезпечення стабільності у відносинах між провідними глобальними акторами.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом порівняння отриманих висновків із основними положеннями існуючих наукових розвідок, міжнародних звітів та статистики, що стосуються досліджуваної проблематики.

Друком вийшли наступні тези виступів на міжнародних наукових конференціях, де доповідались проміжні результати дослідження:

Костюк Т.О., Небещук С.В. Латентні загрози як ризикоформуючий фактор у міждержавних відносинах. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Суспільні трансформації і безпека: людина, держава, соціум».

Л

ь

в

Костюк Т.О., Небещук С.В. Політична стійкість демократій в умовах зовнішніх викликів: порівняльний аналіз України та Тайваню. Матеріали Міжнародної наукової конференції «Політичні партії і вибори: українські та світові практики» (пам'яті Юрія Шведа). Львів, 28-29 листопада 2025 р. С. 379-

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури та додатків. У першому розділі розглядаються теоретичні та методологічні основи дослідження латентних загроз у міжнародних відносинах. Другий розділ присвячений аналізу історико-політичних передумов і сучасного стану відносин між США, Китаєм та Тайванем. У третьому розділі досліджуються глобальні наслідки зазначеного протистояння, перспективи мінімізації латентних загроз, а також вплив американо-китайського суперництва на інші держави, зокрема на Україну.

Список використаних джерел та літератури нараховує 62 позиції. Загальна кількість сторінок - 77.

Ключові терміни: латентні загрози, міжнародна безпека, трикутник США-Китай-Тайвань, стратегічна конкуренція, принцип «єдиного Китаю», дипломатичне стримування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки поняття «латентні загрози» у сучасних міжнародних політичних відносинах

Мало які концепції займають більш помітне місце у вивченні міжнародних політичних відносин, ніж загроза. Багато теорій міжнародної політики вважають, що варіації в міжнародному середовищі загроз, з якими стикаються країни, є вирішальними для пояснення їхньої зовнішньої політики та поведінки, тобто для пояснення рішень лідерів витратити дорогоцінні ресурси на військові потреби, жертвувати автономією, об'єднуватись з іншими країнами тощо. Однак, хоч загроза є важливою для вивчення світової політики, вчені не мають єдиної думки щодо того, як виявляти та вимірювати загрози або систематично включати сприйняття загрози лідерами у свої моделі [45; 62].

Геополітичне середовище сьогодні характеризується зростанням напруженості між державами, милітаризованим середовищем безпеки, нестабільністю всередині країн, проєктуванням влади через низку прихованих та примусових заходів, а також - на глобальному рівні - зростанням кількості збройних конфліктів.

Хоча поняття «латентні загрози» не визначене в міжнародному праві, використання такого терміну часто супроводжується припущенням, що певні дії відбуваються в «сірій зоні». Термін «сіра зона», у свою чергу, натякає на те, що межа між збройним конфліктом і миром розмивається, або що закон є нечітким або відсутнім у певних із цих ситуацій [31].

Латентні загрози стали ключовим компонентом сучасної війни, проте їх визначення залишається неоднозначним. Цей термін був введений американським військовим чиновником Френком Гоффманом у його відомій праці 2007 року «Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars» для опису еволюціонуючого характеру конфліктів після Холодної війни [43]. Він був введений як більш нюансована альтернатива таким термінам, як «асиметрична війна» та «війна четвертого покоління», які вважалися недостатніми для

пояснення змін у ландшафті конфлікту [21, с. 109-110]. Ф. Гоффман [43, с. 29] визначив латентні загрози як поєднання звичайних можливостей, нерегулярної тактики, тероризму та кримінальних заворушень, які стратегічно «скоординовані в межах основного бойового простору для досягнення синергетичних ефектів».

Хоча деякі дослідники зазначають, що створити одне універсальне й абсолютно точне визначення є складно [61], стрімке зростання латентних загроз змусило науковців та міжнародні інституції розробляти різні підходи до їхнього пояснення. Наприклад, Лонардо [47] акцентує увагу на конкретних інструментах такого впливу, серед яких дезінформація, ворожі іноземні субсидії, кібератаки та інші форми впливу. Т. Пападімос і С. Ставицький [51, с. 92] розширюють це розуміння, визначаючи латентні загрози як скоординовану та масштабну атаку на уразливі місця опонента, що може включати широкий спектр дій.

Міжнародні організації також намагалися визначити латентні загрози. Європейський Союз описує їх як багатовимірні кампанії, що поєднують примусові та підривні заходи, використовуючи як звичайні, так і нетрадиційні інструменти та тактику, які важко виявити, розроблені для використання вразливих місць та створення плутанини [3]. Аналогічно, Дослідницька служба Європейського парламенту розглядає латентні загрози як складне явище, що виникає внаслідок «конвергенції та взаємозв'язку різних елементів, які разом утворюють більш складну та багатовимірну загрозу». На противагу цьому, НАТО приділяє більше уваги нетрадиційному аспекту, характеризуючи латентні загрози як ті, що поєднують традиційні та нетрадиційні засоби, пристосовуючи їх для досягнення своїх цілей [13].

Серед цих різних визначень, вчені дедалі більше зосереджуються на дослідженні того, як латентні загрози використовують вразливості держав, а не на одному уніфікованому визначенні [41]. Незважаючи на відсутність консенсусу щодо офіційного визначення, все ще можна визначити кілька основних ознак таких загроз.

Латентні загрози характеризуються своєю неоднозначністю. Ця неоднозначність була визначена як ворожі дії, які державі важко ідентифікувати,

віднести або публічно визначити як примусове застосування сили. Латентні загрози стирають традиційні межі між війною й миром, а також ускладнюють визначення моментів початку та завершення конфлікту. Цю змінність добре відображає стратегічна доктрина Швеції, яка прогнозує характер майбутніх воєн на найближчі 20 років і підкреслює властиву латентним загрозам невизначеність війнах четвертого покоління різниця між війною та миром практично зникне. Діючи нижче порогу традиційного збройного конфлікту, латентні загрози здатні впливати на механізми ухвалення рішень у демократичних країнах, послаблюючи довіру до їхніх політичних та військових дій і ставлячи під сумнів їхню легітимність.

Неоднозначність виступає не просто супровідною ознакою латентних загроз, а цілеспрямованим інструментом, який лежить у самому центрі їхньої стратегічної природи. Авторитарні режими свідомо застосовують гібридні підходи, щоб уникати прямої ескалації до відкритої війни, яка неминуче викликала б чітку й формалізовану відповідь з боку держави-цілі. Такий підхід ґрунтується на механізмі «заперечення», що дозволяє створювати сірі зони невизначеності та керувати ними. У цих проміжних станах між війною та миром супротивник опиняється дезорієнтованим, що значно ускладнює для нього вироблення адекватних політичних кроків реагування.

Разом із неоднозначністю тісно переплітається проблема невизначеності відповідальності, властива латентним загрозам. Хоча Статті про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння [19] формулюють загальні рамки притягнення держав до відповідальності, сама по собі констатація причетності певного актора до застосування латентного впливу ще не забезпечує можливості правового реагування.

Визначення держави-агресора у контексті латентних впливів також залишається надзвичайно складним завданням. Діючи у сферах із мінімальною прозорістю та навмисною розмитістю, держави-ініціатори ретельно приховують свою участь, використовуючи непрямі та замасковані механізми впливу. Завдяки

цьому вони уникають як формального приписування своїх дій, так і потрапляння під дію міжнародно-правових норм, що регулюють відповідальність держав. Таким чином, сама природа латентних загроз підриває традиційні механізми притягнення до відповідальності та посилює стратегічну невизначеність у системі міжнародних відносин.

Латентні загрози ігнорують міжнародне право - рамки, на які спираються демократичні держави, щоб розрізнити війну та мир у конфліктних сценаріях. Це створює ризик «перманентної війни», що характеризується постійною ескалацією без офіційного оголошення війни [46, с. 18]. Латентні загрози охоплюють різноманітні юридично допустимі дії, такі як ствердження територіального самовизначення, здійснення значних дипломатичних інвестицій у треті країни або оголошення незалежності регіонів у межах суверенних держав. Хоча ці дії можуть не бути незаконними самі по собі, їхні наслідки часто порушують міжнародне право [41, с. 37]. Таке розраховане використання правових лазівок, яке називають інструментальним використанням права, пропонує нібито законний наратив, водночас навмисно спотворюючи встановлені правові принципи. Така тактика підриває основи міжнародного порядку, кодифікованого в Статуті Організації Об'єднаних Націй, включаючи принципи суверенітету, територіальної цілісності та незалежності.

Латентні загрози фундаментально переосмислили цілі сучасної війни. Основною метою вже не є територіальне захоплення чи видобуток фізичних ресурсів, таких як корисні копалини, а радше створення хаосу та нестабільності на цільовій території. Цей зсув підкреслює акцент на психологічних та когнітивних вимірах війни. Різні вчені стверджують, що суть латентних загроз полягає не у фізичному знищенні військового потенціалу супротивника, а у нав'язуванні політичної волі населенню за допомогою інформаційної війни. Цей психологічний рівень часто передбачає проєкцію наративу про «визволення», створеного для впливу на громадське сприйняття та підриву легітимності держави [46, с. 17].

Латентні загрози за своєю суттю є автократичними, оскільки вони тісно пов'язані з централізованим способом дії, характерним для автократичних режимів [26, с. 21]. Концентрація влади в руках однієї партії або обмеженого кола еліт - як, наприклад, у Китаї - сприяє безперервній координації та використанню всього спектру військових і невійськових інструментів. До них належать державні установи, державні ЗМІ, економічні інструменти та навіть приватні структури, всі вони спрямовані на досягнення стратегічних політичних цілей. Однією з яскравих ілюстрацій цієї динаміки є доктрина Китаю «Трьох війн», яка охоплює боротьбу з громадською думкою, медійну війну та правову війну. Ця стратегія підкреслює автократичну перевагу в гібридних операціях, як зазначає Міністерство оборони США: «Китайські три війни є складними для США, оскільки це концепція, що реалізується організацією (Генеральний політичний департамент), яка не має аналога в США» [35, с. 381]. На противагу цьому, західні демократичні суспільства стикаються з невід'ємними викликами в протидії таким загрозам через свої децентралізовані структури. Влада в демократіях розподілена між кількома інституціями, де незалежні ЗМІ та активний електорат виступають критичними механізмами контролю за владою уряду. Ця відкритість, ознака демократії, також робить ці держави більш вразливими до латентних загроз, таких як дезінформаційні кампанії. Ці кампанії можуть використовувати суспільні розбіжності, підривати довіру громадськості до інституцій та послаблювати самі основи демократії.

Крім того, демократичні держави змушені діяти в межах міжнародного права та дотримуватися власних ціннісних принципів, що передбачає відповідальне й правомірне реагування на будь-які прояви латентної агресії. Через необхідність діяти в межах міжнародного права демократичні держави мають менший простір для швидких або жорстких рішень, тоді як автократичні режими можуть діяти без подібних обмежень. Саме тому вони здатні застосовувати більш жорсткі, односторонні та швидкі дії, спрямовані на досягнення своїх політичних цілей, що й ставить демократії у менш вигідне становище в умовах асиметричного протистояння [32].

Аналіз наукових підходів до поняття «латентні загрози» свідчить, що сучасна міжнародно-політична думка розглядає їх як складний, багатовимірний і динамічний феномен, який виходить за межі традиційних уявлень про безпекові ризики. У працях провідних дослідників простежується консенсус щодо ключової характеристики латентних загроз - їхньої прихованої, малопомітної природи, що дозволяє державам або недержавним акторам впливати на міжнародне середовище без прямої ескалації та без очевидного порушення правових норм. При цьому наголошується на їхній тісній взаємодії з гібридними методами впливу, інформаційними операціями, кіберзагрозами та політичними маніпуляціями, що лише підсилює їхню складність і багатшаровість.

Сучасні теоретичні підходи підкреслюють, що латентні загрози формуються у контексті зростання стратегічної конкуренції між державами та змін у глобальному розподілі сил, а також зумовлені розвитком технологій, інформаційної інфраструктури та мережевих механізмів впливу. У науковому дискурсі зберігається певна термінологічна варіативність, проте поглиблення міждисциплінарних досліджень сприяє формуванню більш чіткої концептуальної рамки та розуміння механізмів їхнього прояву.

Загалом, актуальний стан розробки поняття «латентні загрози» демонструє, що воно поступово набуває чіткості та системності, проте залишається відкритим до подальшого уточнення з огляду на швидку еволюцію способів політичного та безпекового впливу в сучасному світі. Саме тому подальші наукові дослідження мають зосереджуватися на поглибленні теоретичних визначень, удосконаленні методології їхнього виявлення та аналізу, а також на розробці практичних механізмів протидії латентним загрозам у міжнародних відносинах.

1.2. Історичний аналіз характеру політичних відносин між Китаєм, Тайванем та США

Після завершення Другої світової війни політичні відносини між Китайською Народною Республікою, Республікою Китай на Тайвані та Сполученими Штатами Америки сформували одну з найскладніших і найконфліктніших тристоронніх конфігурацій у міжнародній політиці. Повернення Тайваню під контроль уряду Республіки Китай у 1945 році, після капітуляції Японії, створило підґрунтя для подальшого протистояння між різними політичними центрами влади, адже на материку продовжувалася громадянська війна між комуністами та націоналістами. Уже тоді майбутній характер відносин визначався боротьбою за легітимність і прагненням кожної сторони утримати контроль над територією та міжнародним представництвом

Розгром націоналістів на материку у 1949 році та втеча уряду Республіки Китай до Тайваню завершили етап єдиної китайської державності. З цього моменту на міжнародній арені фактично існували два центри влади, які претендували на статус «єдиного Китаю»: комуністичний уряд у Пекіні та націоналістичний уряд у Тайбеї. Сполучені Штати Америки, з початку Холодної війни, розглядали Тайвань як важливий стратегічний елемент у боротьбі з поширенням комуністичних ідей у Східній Азії. Водночас уряд Китайської Народної Республіки вважав Тайвань невід'ємною частиною своїх територій та не визнавав існування окремої політичної одиниці на острові [23].

Утворення Китайської Народної Республіки у 1949 році спричинило нове геополітичне позиціонування Сполучених Штатів Америки, хоча адміністрація у Вашингтоні не відразу визначилася з тим, як будувати політику щодо уряду на Тайвані. Рішення про надання прямої військової підтримки Республіці Китай було прийняте лише після початку Корейської війни у 1950 році, яка різко загострила загрозу поширення комуністичного впливу в регіоні. Присутність Сьомого флоту Сполучених Штатів Америки у Тайванській протоці фактично

заблокувала можливість силового об'єднання острова з материковим Китаєм у цей період [59].

У 1954 році США та уряд Республіки Китай підписали Договір про взаємну оборону, який юридично закріпив військове партнерство між сторонами та визначив основи спільної оборонної стратегії. Цей договір став ключовим елементом у формуванні довгострокового характеру американо-тайванських відносин, адже створив основу для тривалих зобов'язань щодо безпеки острова. Упродовж 1950-х років відбулися і дві Тайванські кризи, під час яких Китайська Народна Республіка атакувала острови поблизу узбережжя материка, що перебували під контролем Республіки Китай. Ці кризи продемонстрували високий рівень напруги та показали готовність Сполучених Штатів Америки застосувати військову силу для стримування Пекіна [33].

У 1960-1970-х роках відбулися суттєві зміни, які вплинули на загальну картину міжнародних відносин. На тлі погіршення зв'язків між Китайською Народною Республікою та Радянським Союзом, Сполучені Штати Америки побачили можливість використати конфлікт між двома комуністичними державами для власної стратегічної вигоди. Це стало основою для зближення між Вашингтоном і Пекіном, яке досягло кульмінації у 1972 році після історичного візиту президента США Річарда Ніксона до Китаю. Цей візит ознаменував новий етап у розвитку американо-китайських відносин, змістивши акцент з конфронтації на прагматичний діалог [4].

Під час переговорів 1972 року США підписали Шанхайське комюніке, у якому підтвердили повагу до концепції «єдиного Китаю» і заявили, що не будуть підтримувати ідею створення незалежної держави на Тайвані. Китайська Народна Республіка, у свою чергу, погодилася на розвиток стратегічного співробітництва зі США з питань глобальної безпеки. Це стало дипломатичною поразкою уряду Республіки Китай, який поступово втрачав міжнародне визнання і місця в ключових міжнародних організаціях. У 1971 році ООН ухвалила рішення передати представництво Китаю від уряду Тайваню до уряду

Китайської Народної Республіки, що остаточно закріпило статус Тайваню як держави без офіційного міжнародного представництва [16].

Після зміни міжнародної конфігурації у 1970-х роках Сполучені Штати Америки офіційно розірвали дипломатичні відносини з урядом Республіки Китай, визнавши уряд Китайської Народної Республіки єдиним легітимним представником Китаю у 1979 році. Це рішення відповідало новій глобальній стратегії Вашингтона, спрямованій на стримування впливу Радянського Союзу та формування партнерства з Пекіном. Попри це, США ухвалили Закон про відносини з Тайванем, який встановлював механізми де-факто співпраці з островом, передбачав поставки оборонної зброї та гарантував підтримку стабільності в регіоні. Цей закон став фундаментом для неформальних, але стійких і глибоких політичних зв'язків між Вашингтоном і Тайбеєм, які зберігаються до сьогодні [58].

Закон про відносини з Тайванем закріпив право острова на оборонну підтримку, але не містив прямих гарантій військового втручання США у разі конфлікту. Така конструкція дала Вашингтону змогу дотримуватися політики «стратегічної невизначеності», яка одночасно стримувала Китайську Народну Республіку від силових дій і запобігала проголошенню Тайванем формальної незалежності. Ця політика стала одним із найбільш дискусійних аспектів зовнішньої політики США у Східній Азії, адже дозволяла зберігати баланс між офіційним дипломатичним курсом і фактичною військово-політичною підтримкою Тайваню [24].

У 1980-1990-х роках політичні відносини між КНР, Тайванем і США увійшли в етап взаємних стримувань і поступових спроб нормалізації. Після економічних реформ, ініційованих Деном Сяопіном, Китайська Народна Республіка стала інтегруватися у світову економіку, водночас зберігаючи жорстку позицію щодо «питання Тайваню». Пекін наполягав, що будь-яке міжнародне визнання Тайваню суперечить принципу «єдиного Китаю» та розглядав офіційні контакти Тайбею з іноземними урядами як порушення суверенітету. Попри це, Тайвань у період демократичних перетворень 1990-х

років активно розширював неофіційні дипломатичні канали, включно з участю у міжнародних економічних структурах [53].

У середині 1990-х років відбулося різке загострення ситуації - так звана третя Тайванська криза (1995-1996 рр.), коли КНР провела ракетні випробування поблизу територіальних вод Тайваню у відповідь на візит президента Республіки Китай Лі Денхуея до США. Ці дії були спрямовані на демонстрацію військових можливостей Пекіна та спробу вплинути на хід перших прямих президентських виборів у Тайвані. Сполучені Штати Америки відповіли розміщенням у регіоні двох авіаносних ударних груп, що стало найбільшим проявом військової підтримки Тайваню після 1979 року. Цей інцидент актуалізував питання стабільності в Тайванській протоці та підтвердив роль Вашингтона як ключового чинника стримування ескалації [20].

Початок XXI століття ознаменувався підсиленням економічної потуги КНР, що дало Пекіну можливість активно розширювати політичний вплив і водночас жорсткіше тиснути на Тайвань. Китайська Народна Республіка почала послідовно працювати над скороченням міжнародного простору Тайваню, заохочуючи країни світу розривати дипломатичні відносини з Тайбеєм та визнавати лише Пекін. У відповідь Тайвань намагався маневрувати, спираючись на підтримку Сполучених Штатів Америки та формуючи партнерські зв'язки з демократичними державами Азійсько-Тихоокеанського регіону. У цей період США збільшили обсяги оборонних поставок, зокрема високотехнологічних систем протиповітряної оборони та кораблів, що мало зміцнити обороноздатність острова [55].

Одним із критичних моментів стало ухвалення Китайською Народною Республікою Закону про протидію відокремленню у 2005 році, який прямо допускає можливість застосування сили проти Тайваню у разі оголошення незалежності. Цей закон істотно змінив безпекову атмосферу в регіоні та був розцінений Тайбеєм і Вашингтоном як крок до узаконення потенційної військової операції материкового Китаю. Уряд США після ухвалення закону посилив дипломатичні контакти з Тайванем і прискорив обговорення нових

оборонних пакетів. Це підтвердило, що американська політика «стратегічної невизначеності» не означає байдужості до безпекових викликів у регіоні [28].

Водночас політичні відносини між островом і материковою частиною Китаю переживали періоди потепління - зокрема під час президентства Ма Їнцзю в Тайвані (2008-2016 рр.). Уряд Республіки Китай тоді зосереджувався на економічному зближенні та розвитку прямого транспортного сполучення, тоді як Пекін підтримував діалог у рамках формули «1992 року», яка передбачала визнання принципу «єдиного Китаю», але з можливістю різних тлумачень. Однак таке зближення не усунуло фундаментальних суперечностей і не змінило довгострокових стратегічних позицій сторін [57].

Подальша ескалація відносин почалася після перемоги Цай Інвень на президентських виборах 2016 року. Її політична сила виступала за збереження існуючого стану, але без прийняття формули «1992 року», що викликало негативну реакцію Пекіна. Китайська Народна Республіка посилила військову активність в регіоні, проводячи регулярні маневри та збільшуючи кількість порушень ідентифікаційної зони ППО Тайваню. У відповідь Сполучені Штати Америки активізували програми військової допомоги, а також розширили дипломатичні контакти, зокрема через поїздки високопосадовців до Тайбею.

Подальша еволюція трикутника «Китай-Тайвань-США» у другій половині 1970-х років була визначена не лише дипломатичним визнанням Китайської Народної Республіки Сполученими Штатами Америки, а й фундаментальною трансформацією уявлень Вашингтона про те, яким має бути баланс сил у Східній Азії. Після формалізації відносин між Вашингтоном і Пекіном у 1979 році політика Сполучених Штатів Америки щодо Республіки Китай перейшла у площину неофіційних контактів, однак саме тоді Вашингтон закріпив новий стратегічний підхід: забезпечувати Тайваню обороноздатність, не порушуючи принципу «одного Китаю». Ця амбівалентна формула стала центральною суперечністю американської політики, адже Сполучені Штати Америки юридично визнавали лише Пекін, але одночасно ухвалили «Акт про відносини з Тайванем» 1979 року, що передбачав надання острову оборонних засобів. У

науковій літературі це охарактеризовано як «нормативний парадокс», у межах якого США виступали гарантом безпеки сторони, яку формально не визнавали

У 1980-х роках Китайська Народна Республіка намагалася модернізувати власну економіку і відкривалася до світу, що формувало нову геополітичну реальність: Пекін швидко перетворювався з революційної держави в державу, зацікавлену у міжнародній інтеграції, що сприяло зниженню агресивної риторики щодо Республіки Китай, хоча Пекін продовжував розглядати питання Тайваню як внутрішню справу та засадничий елемент легітимності правлячої партії. Водночас Тайвань проходив через процес демократизації, який завершився скасуванням воєнного стану у 1987 році та стрімким розвитком політичного плюралізму. Цей різноспрямований розвиток призвів до того, що політичні системи КНР і РК стали радикально відмінними, що в подальшому ускладнило будь-які сценарії об'єднання [52].

Особливої динаміки тристоронні відносини набули після так званої «кризи в протоці» 1995-1996 рр., коли Китай здійснив серію ракетних випробувань поблизу узбережжя Тайваню, намагаючись чинити тиск на виборчий процес та продемонструвати незгоду з еволюцією тайванської ідентичності. США у відповідь направили у регіон дві авіаносні ударні групи, чітко сигналізуючи про готовність стримувати силовий тиск на острів. Ця криза стала поворотною точкою у розумінні прагнень КНР та продемонструвала, що Пекін готовий до обмежених силових дій заради політичного примусу. У цьому контексті науковці наголошують, що після 1996 року США остаточно усвідомили потребу у довгостроковому стратегічному стримуванні Китайської Народної Республіки, а Тайвань - у поглибленні оборонної співпраці із США [54].

Завершення холодної війни радикально змінило контекст трикутних відносин. Сполучені Штати Америки залишалися єдиною глобальною наддержавою, а Китайська Народна Республіка стрімко нарощувала економічний потенціал, прагнучи перетворитися на регіонального гегемона. У цей період Тайвань вперше зміг активно розвивати власну міжнародну

суб'єктність, хоча формальне міжнародне визнання залишалося обмеженим. Паралельно політична ідентичність тайванців все менше пов'язувалася з концептом «китайської єдності», що підживлювало занепокоєння Пекіна. Аналітики зазначають, що у 1990-2000-х рр. виник феномен «зростаючого розриву» між політичними наративами двох берегів протоки, який знизив імовірність мирного об'єднання в перспективі [30].

У 2000-х роках, коли на Тайвані до влади прийшла Демократична прогресивна партія, Пекін різко посилив риторику та почав активну кампанію міжнародної ізоляції острова, блокуючи його участь у міждержавних організаціях і розширюючи власну дипломатичну присутність. У 2005 році Китайська Народна Республіка ухвалила антисепаратистський закон, який фактично легітимізував застосування сили у разі офіційного проголошення Республікою Китай незалежності. Це збіглося з періодом, коли Сполучені Штати Америки, попри війну в Іраку та глобальні антитерористичні операції, почали знову більше уваги приділяти Азійсько-Тихоокеанському регіону та прагнули стримувати посилення Китайської Народної Республіки через укріплення альянсів та посилення оборонної підтримки Тайваню.

Період 2010-х років позначився новим витком стратегічного суперництва США та КНР, у рамках якого питання Тайваню знову стало центральним інструментом взаємного тиску. Тайвань поступово ставав дедалі важливішим елементом американської стратегії в регіоні, особливо після посилення діяльності Китайської Народної Республіки у Південно-Китайському морі та прискореної мілітаризації прибережних зон. З 2016 року, після обрання президенткою Цай Інвень, Тайвань відмовився від риторики «одного Китаю» у трактуванні 1992 року, що спровокувало відновлення жорсткого тиску з боку Пекіна - від економічних заходів до нарощування військової присутності біля острова.

Ситуація ускладнилася після 2020 року, коли Сполучені Штати Америки офіційно визначили Китайську Народну Республіку головним стратегічним конкурентом, а Тайвань - ключовим партнером у формуванні оборонної

архітектури в регіоні. Військові активності КНР, зокрема регулярні перетини серединної лінії Тайванської протоки та масштабні повітряні маневри у зоні протиповітряної ідентифікації Республіки Китай, створили нову реальність, яку багато аналітиків розглядають як «повзучу ескалацію». У відповідь США розширили військово-технічну підтримку Тайваню, а Європейський Союз та окремі азійські держави посилили політичну взаємодію з Тайбеєм, що стало ознакою формування ширшої антикитайської коаліції.

У підсумку, історичний розвиток трикутних відносин між Китаєм, Тайванем і США демонструє складну, багаторівневу взаємодію, засновану на поєднанні геополітичного суперництва, ідеологічних розбіжностей і боротьби за регіональну гегемонію. Кожен етап цих відносин створював нові структурні обмеження для інших акторів: дії Китайської Народної Республіки формували політику Сполучених Штатів Америки, позиція США визначала стратегічний простір Тайваню, а внутрішні трансформації Республіки Китай впливали на поведінку Пекіна. Ці зв'язки залишаються конфліктогенними та визначають стабільність усієї Азійсько-Тихоокеанської системи безпеки.

1.3. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

У процесі аналізу латентних загроз у системі політичних відносин між Китаєм, Тайванем та США важливим є чітке визначення ключових понять, які використовуються в роботі, що дозволяє уникнути неоднозначності трактувань та забезпечує теоретичну узгодженість дослідження.

Поняття «латентні загрози» у даному дослідженні використовується для позначення сукупності прихованих, неочевидних або навмисно замаскованих чинників, які здатні негативно вплинути на стабільність політичних відносин або безпеку держав. Латентність загроз проявляється у їхній непрямій, опосередкованій або повільній формі впливу, що ускладнює їх виявлення та класифікацію. У контексті трикутника «Китай-Тайвань-США» це поняття застосовується для аналізу тих форм протидії та тиску, які офіційно не декларуються: економічних важелів, прихованого дипломатичного тиску,

обмежень у сфері високих технологій, маніпуляцій інформаційним простором, військових демонстрацій, які не переходять у відкритий конфлікт, але суттєво змінюють баланс сил.

Поняття «політичні відносини» у роботі розглядається як система взаємодій між державами, які регулюються інтересами, нормами міжнародного права, балансом сил і специфічними стратегічними цілями кожного актора. У контексті Китаю, Тайваню та США політичні відносини трактуються як багаторівнева структура, що включає дипломатичні контакти, економічну взаємозалежність, воєнно-політичні союзи, конкуренцію за вплив у регіоні Індо-Тихоокеанського басейну та інформаційні взаємодії. Особливістю цих відносин є поєднання офіційних форматів (угод, політичних заяв, стратегічних доктрин) з неофіційними та неформальними механізмами впливу.

Поняття «геополітичне протистояння» використовується для пояснення загального стратегічного тла, у межах якого відбувається взаємодія сторін. У дослідженні це протистояння трактується як довгострокове змагання Китаю та США за домінування в Індо-Тихоокеанському регіоні, де Тайвань виступає критичним елементом - як технологічним центром (насамперед у сфері виробництва напівпровідників), так і стратегічною територією, контроль над якою визначає морську безпеку КНР та військову присутність США. У межах цього поняття враховуються як формальні альянси, так і неформальні форми взаємодії, які використовуються для зміцнення позицій у регіоні.

Категорія «суверенітет» у роботі має подвійний контекст. З одного боку, вона описує офіційну позицію КНР, яка вважає Тайвань невід'ємною частиною своєї території. З іншого боку, у дослідженні суверенітет використовується як аналітична категорія для опису фактичного статусу Тайваню, який має власну політичну систему, армію, економіку та зовнішньополітичні зв'язки, але не визнаний більшістю країн світу як незалежна держава. Поняття суверенітету у цьому контексті дозволяє пояснити, чому значна частина загроз має латентний характер - бо відкриті дії могли б призвести до зміни міжнародно-правового статусу острова.

Особливу роль у роботі відіграє поняття «конфліктогенні фактори», під яким розуміються умови, процеси або дії, що здатні створювати або посилювати ризику виникнення конфлікту. У контексті політичних відносин між Китаєм, Тайванем та США конфліктогенними виступають суперечності у трактуванні суверенітету, значення Тайванської протоки для безпеки КНР, конкурентні технологічні інтереси, нарощування військової присутності США у регіоні, а також політичні зміни всередині Тайваню. Саме конфліктогенні фактори часто проявляються у латентних формах - як поступове накопичення напруження, яке може призвести до ескалації.

Поняття «політика США щодо «єдиного Китаю» використовується для опису офіційного підходу Вашингтона, згідно з яким США визнають позицію КНР про існування лише одного Китаю, але не підтримують силовий сценарій об'єднання з Тайванем. У дослідженні ця політика розглядається як ключовий елемент стратегічної двозначності, що водночас дозволяє США підтримувати стабільність у регіоні та зміцнювати партнерство з Тайбеєм. У контексті латентних загроз така політика є важливим інструментом балансування між стримуванням КНР і підтримкою Тайваню.

Таким чином, понятійно-категоріальний апарат дослідження формує теоретичний фундамент для аналізу складного та багатовимірного процесу взаємодій між Китаєм, Тайванем та США. Він дозволяє структуровано описувати та пояснювати приховані загрози, які впливають на політичну стабільність регіону, та забезпечує можливість системного розгляду як відкритих, так і прихованих механізмів зовнішньополітичного впливу.

Дослідження латентних загроз у системі політичних відносин Китаю, Тайваню та Сполучених Штатів Америки потребує застосування комплексної методологічної бази, яка дозволяє всебічно охопити багаторівневий характер сучасних міжнародно-політичних процесів. В умовах швидкої трансформації геополітичного середовища важливо не лише аналізувати відкриті прояви політики трьох акторів, але й виявляти приховані, відстрочені або слабко виражені ризики, які можуть вплинути на регіональну та глобальну безпеку.

Саме тому методологія даного дослідження поєднує системний, порівняльний, історико-генетичний, дискурсивно-аналітичний, геополітичний, прогностичний та ризик-аналітичний підходи, що забезпечує можливість глибокого аналізу як структурних, так і латентних характеристик політичного трикутника КНР-Тайвань-США.

Одним із ключових методів, на якому базується робота, є системний аналіз. Він дозволяє розглянути взаємини між Китаєм, Тайванем і США як цілісну, інтегровану систему, де кожен елемент пов'язаний з усіма іншими через складні політичні, економічні, військові та інформаційні зв'язки. Використання системного підходу дає можливість визначити структурні характеристики цієї системи, оцінити її стабільність та виявити точки потенційної напруги, що здатні трансформуватися у приховані загрози. Будь-яка зміна у політиці одного з акторів неминує впливає на поведінку Тайваню та загальну конфігурацію сил, що робить системний метод незамінним для розуміння внутрішніх механізмів конфліктності.

Значну роль у дослідженні відіграє порівняльний метод, який дозволяє зіставити особливості розвитку політичних систем трьох суб'єктів, їхні стратегічні інтереси, моделі поведінки та інструменти зовнішньої політики. Порівняння політичних курсів КНР, Тайваню та США дає можливість встановити, у чому саме полягають відмінності у трактуванні загроз, які фактори кожен із них вважає критичними для власної безпеки та які політичні й ідеологічні традиції формують їхні рішення. Для Китаю тайванське питання є складовою національної ідентичності й внутрішньополітичної легітимності, тоді як для США Тайвань виступає важливим елементом політики стримування Пекіна. Тайвань же вимушений балансувати між самозбереженням, прагненням до автономності та необхідністю адаптуватися до тиску двох набагато сильніших акторів. Ось чому порівняльний аналіз є важливим інструментом для розуміння джерел латентних конфліктних факторів.

Важливим складником методології є історико-генетичний метод, який дозволяє простежити еволюцію політичних відносин Китаю, Тайваню і США від

витоків конфлікту до сучасного етапу. Завдяки цьому методу стає зрозуміло, що значна частина сьгоднішніх латентних загроз формувалася протягом десятиліть, починаючи від громадянської війни в Китаї та створення двох політичних центрів влади - материкової та острівної. Історичний підхід допомагає пояснити, як попередні дипломатичні компроміси, неврегульований статус Тайваню, політика визнання та різні трактування принципу «єдиного Китаю» поступово накопичували напругу, яка зберігається навіть у періоди відносної стабільності. Історико-генетичний аналіз також дозволяє визначити циклічність криз у Тайванській протоці, що є важливим фактором для прогнозування майбутніх загроз.

Оскільки латентні загрози нерідко проявляються у дискурсивній площині роботи застосовано методи контент-аналізу та аналізу політичного дискурсу. Вони дають змогу вивчити офіційні заяви, військові доктрини, зовнішньополітичні стратегії, матеріали державних ЗМІ та заяви посадовців трьох сторін з метою виявлення ключових наративів і прихованих смислів, які формують громадську думку та впливають на міждержавні відносини. Аналіз дискурсу дозволяє визначити, як держави конструюють образи один одного, як змінюється риторика у періоди напруження та які інформаційні сигнали можуть вказувати на появу нових латентних загроз. Особливо показовими є відмінності між дипломатичними комунікаціями КНР на міжнародній арені та внутрішньою риторикою, спрямованою на формування образу «небезпечного розколу», що подається як виправдання жорстких дій щодо Тайваню.

Геополітичний аналіз також займає важливе місце у цій роботі. Він дозволяє оцінити стратегічне значення Тайваню у ширшому контексті Індо-Тихоокеанського регіону, де перетинаються інтереси світових потуг. Геополітичний підхід дає можливість виявити, чому саме цей регіон стає центром міжнародної уваги, яким є значення морських комунікацій, яким чином розміщення військових баз, союзів та економічних маршрутів впливає на рівень безпеки та політичну динаміку. У такому контексті технологічне лідерство

Тайваню, особливо у виробництві напівпровідників, стає не лише економічним чинником, а й джерелом нових прихованих загроз, оскільки контроль над критично важливими технологіями формує додаткові переваги та ризики для всіх трьох акторів.

Істотну роль у дослідженні відіграє експертний аналіз, який базується на вивченні наукових праць, статистичних матеріалів, аналітичних звітів провідних міжнародних дослідницьких центрів, урядових документів тощо. Експертний підхід дозволяє узагальнити різні наукові позиції, оцінити їхню аргументованість та співвіднести із сучасним станом міжнародної політики. Узагальнення вторинних даних дає змогу підвищити достовірність дослідження та забезпечити його опору на актуальний і перевірений фактичний матеріал.

Отже, методологічна основа дослідження являє собою комплексну багаторівневу систему наукових підходів, що дозволяє всебічно вивчити природу та механізми формування латентних загроз у відносинах між Китаєм, Тайванем і США. Поєднання системного, порівняльного, історичного, дискурсивного, геополітичного та прогностичного підходів забезпечує можливість розкриття не лише очевидних, але й прихованих аспектів міжнародної політики, що створює підґрунтя для об'єктивного аналізу сучасних викликів регіональної та глобальної безпеки, а також формування науково обґрунтованих висновків, що є необхідним для дослідження такого складного та багатовимірного явища, як латентні загрози у політичних відносинах Китаю, Тайваню та Сполучених Штатів Америки.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛАТЕНТНИХ КОНФЛІКТОГЕННИХ ФАКТОРІВ У ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ КИТАЮ, ТАЙВАНЮ ТА США

2.1. Витоки конфлікту між КНР і Тайванем

Аналіз історичних витоків протистояння між материковим Китаєм і Тайванем має ключове значення для адекватного розуміння сучасної системи безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, а також для пояснення політичної поведінки основних міжнародних акторів. Тривале суперництво між Китайською Народною Республікою та Республікою Китай зумовило виникнення не лише проблеми конкуруючих моделей державності та легітимності влади, але й стало чинником формування стійкої геополітичної напруженості, до якої безпосередньо залучені США. Без всебічного дослідження історичних, міжнародно-правових і політичних передумов цього протистояння складно об'єктивно проаналізувати еволюцію концепції «єдиного Китаю», визначити специфіку сучасних відносин через Тайванську протоку, а також оцінити можливі сценарії їх подальшого розвитку - як у напрямі загострення, так і потенційного зниження напруженості. Саме звернення до історичної генези конфлікту дозволяє чіткіше розмежувати історичні інтерпретації, юридичні аргументи та стратегічні інтереси сторін, що є важливою передумовою для формування обґрунтованих наукових висновків і прогнозів.

У постбіполярний період тайванська проблема дедалі частіше розглядається як один із найбільш чутливих і потенційно конфліктних факторів регіональної безпеки в Азійсько-Тихоокеанському просторі. Для зовнішньополітичної стратегії Китаю питання об'єднання або возз'єднання територій по обидва боки Тайванської протоки посідає принципове місце. Водночас для всебічного розуміння характеру взаємовідносин між Тайванем і материковим Китаєм необхідно враховувати історичну неоднозначність і міжнародно-правову невизначеність статусу острова. Хоча безпосередніми учасниками взаємодії через протоку виступають Китай і Тайвань, істотний вплив на розвиток цієї ситуації має стратегічне суперництво між Китаєм і Сполученими

Штатами Америки. Воно базується на розбіжностях геополітичних інтересів і глибоких ідеологічних відмінностях, що фактично перетворює ці відносини на складну трикутну модель взаємодії [44, с. 189]. У цьому контексті доцільним є узагальнений розгляд історичних аргументів щодо китайського протекторату над Тайванем, а також аналіз передумов формування політики взаємин у трикутнику США-Китай-Тайвань.

Історичні відомості свідчать, що ще у 1386 році острови Пенху (Пескадорські острови), розташовані в акваторії Тайванської протоки, розглядалися як територія, пов'язана з китайською державою, однак сам острів Тайвань на той час не входив безпосередньо до складу Китайської імперії. Упродовж XVI-XVII століть за встановлення контролю над островом змагалися кілька зовнішніх сил, зокрема Іспанія, Японія та Нідерланди, що свідчить про його стратегічне значення для морської торгівлі та регіональної політики. Ситуація змінилася у 1661 році, коли прихильники мінської династії, витіснені з материкового Китаю, змогли встановити владу над Тайванем. Подальший етап історичного розвитку пов'язаний із завоюванням острова династією Цін у 1683 році, після чого Тайвань перебував під китайським управлінням, яке здійснювалося з Пекіна. Зрештою у 1887 році острів отримав статус окремої китайської провінції, що стало завершенням процесу його адміністративної інтеграції до державної системи імперії [27, с. 453-455].

Починаючи з 1830-х років, провідні західні держави посилили політичний та економічний тиск на Китайську імперію, прагнучи забезпечити доступ до її ресурсів і розширити можливості для торгівлі. Однією з ключових причин загострення відносин стала заборона китайською владою імпорту та вживання опіуму, а також небажання відкривати для іноземної торгівлі інші порти, окрім Кантону. Унаслідок цього Велика Британія розпочала англо-китайську війну ситуації відбулося після англо-французького вторгнення до Гуанчжоу (Кантону) у 1858 році. За результатами цього конфлікту Китай був змушений укласти Тяньцзінські договори, які передбачали відкриття для іноземних держав низки

нових портів, зокрема Тамсуя і Тайвань-фу. Ці угоди надали Великій Британії, США, Другій Французькій імперії та Російській імперії право доступу до зазначених портів, що водночас опосередковано підтверджувало китайський суверенітет над Тайванем [9].

Подальший розвиток подій у регіоні був пов'язаний із загостренням китайсько-японських відносин. Зокрема, у 1874 році вбивство рюкюських моряків стало приводом для конфронтації між Китаєм і Японією. Ця напруженість у перспективі призвела до японо-китайської війни 1894-1895 рр, яка завершилася поразкою Китаю. Згідно з умовами Сімоносекського договору Тайвань і Пескадорські острови були передані Японській імперії [1]. У період японського колоніального панування важливі політичні процеси відбувалися і на материковій частині Китаю. Зокрема, революційна ліга, пов'язана з націоналістичною партією Гоміньдан та орієнтована на повалення влади династії Цін, у 1912 році заснувала політичну систему Республіки Китай. Цей рух підтримували США та Велика Британія, які розглядали його як потенційного союзника у трансформації політичного устрою Китаю.

Після завершення Другої світової війни міжнародно-правовий статус Тайваню знову став предметом міжнародного врегулювання. Відповідно до положень Сан-Франциського мирного договору 1951 року, а також двостороннього мирного договору між Японією та Республікою Китай, укладеного у 1952 році, Японія офіційно відмовилася від будь-яких претензій на Тайвань і Пескадорські острови. Водночас, незважаючи на формальну відмову Японії від цих територій, питання їхнього суверенного статусу після 1951 року залишилося остаточно не врегульованим у міжнародному праві.

У період 1928-1949 роках значна частина території Китаю перебувала під владою Цзян Цзеші (Чан Кайші) та очолюваної ним Націоналістичної партії - Гоміньдану. Політичний режим, сформований під керівництвом Чан Кайші та ідеологічно заснований на принципах «націоналізму, демократії та народного добробуту», мав авторитарні риси й перебував у гострому протистоянні з Комуністичною партією Китаю (КПК). Це протистояння призвело до початку

громадянської війни у 1928 році, що спричинило глибокий внутрішній розкол у країні.

З огляду на те, що в 1940-х роках Республіка Китай виконувала функції міжнародно визнаного уряду Китаю, у 1943 році союзні держави відповідно до Каїрської декларації проголосили намір повернути під її юрисдикцію території, які були раніше захоплені Японією. Хоча цей документ не мав юридично обов'язкового характеру, його положення згодом були підтверджені Потсдамською декларацією. Після капітуляції Японії у 1945 році уряд Республіки Китай під контролем партії Гоміньдан фактично встановив адміністративну владу над Тайванем, проголосивши утворення провінції Тайвань у складі Республіки Китай. При цьому Сімоносекський договір був оголошений одним із так званих «нерівноправних договорів», укладених у період «століття приниження» Китаю.

Водночас політична ситуація в Китаї залишалася нестабільною. Після падіння імперії Цін у країні розпочався період, який у науковій літературі визначається як «епоха мілітаристів» (1916-1928 рр.). У цей час реальна влада часто перебувала в руках різних військових угруповань і регіональних політичних сил, що змагалися між собою за контроль над окремими територіями політичні сили - Гоміньдан, який отримував підтримку від Сполучених Штатів Америки, і Комуністична партія Китаю, орієнтована на Радянський Союз.

Громадянська війна між цими силами, відома також як Китайська комуністична революція, тривала протягом кількох десятиліть. Вона була тимчасово призупинена під час Другої японо-китайської війни, однак після її завершення протистояння відновилося. У 1949 році комуністичні сили завдали вирішальної поразки Гоміньдану на материковій частині країни. Унаслідок цього керівництво націоналістичного уряду на чолі з Чан Кайші евакуювалося на Тайвань разом із частиною військових і цивільного населення, де було створено новий політичний центр влади з адміністративною столицею в Тайбеї.

Після встановлення контролю над материковим Китаєм у 1949 році Мао Цзедун і Комуністична партія Китаю проголосили створення Китайської Народної Республіки. Водночас Республіка Китай фактично зберегла контроль над Тайванем і низкою прилеглих островів. Таким чином, на початку 1950-х років обидва політичні режими - КНР і Республіка Китай - заявляли про свою легітимність як єдиного представника всього Китаю, включно з Тайванем. Унаслідок цього сформувалася ситуація паралельного існування двох політичних центрів влади, що отримала назву концепції «двох Китаїв».

Попри те, що історично Китай відігравав ключову роль у дослідженні та колонізації Тайваню, а його суверенітет над островом утверджувався ще до 1894 року (і, за деякими оцінками, ще у XVII столітті), питання остаточного статусу Тайваню після завершення Другої світової війни залишається складним і дискусійним.

Невизначеність цього статусу значною мірою пов'язана з особливостями міжнародно-правового врегулювання. Зокрема, Каїрська декларація 1943 року, ухвалена Китаєм, Великою Британією та Сполученими Штатами Америки, передбачала повернення Китаю територій, які раніше були захоплені Японією, зокрема Маньчжурії, Тайваню та Пескадорських островів. Однак цей документ мав декларативний характер і не створював юридично обов'язкових норм міжнародного права. Подібною була і Потсдамська прокламація 1945 року, оприлюднена США, Великою Британією та Китаєм, яка також не являла собою міжнародний договір, здатний остаточно визначити правовий статус відповідних територій.

Натомість багатосторонній Мирний договір із Японією, укладений у 1951 році, мав обов'язкову юридичну силу і передбачав припинення японського суверенітету над Тайванем і Пескадорськими островами. Проте Китай не був стороною цього договору - ані через уряд Республіки Китай, ані через Китайську Народну Республіку. У результаті в міжнародно-правовому полі не було визначено суб'єкта, який би формально успадкував суверенітет над Тайванем. Саме тому питання його державного статусу залишилося відкритим і стало

одним із ключових факторів тривалого політичного протистояння в регіоні [27, с. 458-459].

Відкидаючи концепцію «двох Китаїв» та наполягаючи на принципі «єдиного Китаю» як на єдиній легітимній основі міжнародного визнання, Китайська Народна Республіка розгорнула активну дипломатичну боротьбу з Республікою Китай за представництво китайської державності на міжнародній арені. Важливим етапом у цій боротьбі став 1971 рік, коли КНР отримала місце в Організації Об'єднаних Націй, що фактично означало виключення Республіки Китай із цієї міжнародної організації.

Після завершення громадянської війни в Китаї (1946-1949 рр.) уряд Республіки Китай перемістився на Тайвань, де націоналістичний режим зберігав владу протягом кількох десятиліть. До початку 1990-х років політична система острова функціонувала під повним контролем націоналістичної влади, яка здійснювала законодавчі, виконавчі та судові повноваження. Протягом другої половини ХХ століття Тайвань зазнав масштабних економічних, соціальних і культурних трансформацій, що суттєво вплинуло на формування його сучасної політичної та економічної моделі розвитку. Водночас прагнення тайванського політичного керівництва зберегти власну політичну автономію та фактичний суверенітет сприяло подальшому поглибленню політичного розмежування між островом і материковим Китаєм. Ситуацію ускладнювали також наслідки майже п'ятдесятирічного японського колоніального правління (1895-1945 рр.), під час якого на Тайвані сформувалися окремі соціально-економічні умови та елементи ідентичності, що згодом сприяли виникненню специфічного тайванського національного самоусвідомлення.

Разом із тим у перші роки після завершення Другої світової війни рух за незалежність Тайваню ще не мав значного поширення. У зв'язку з цим влада Гоміньдану спочатку була сприйнята місцевим населенням доволі позитивно. Проте встановлення жорсткого військово-адміністративного режиму, який передбачав значний політичний контроль і економічну експлуатацію місцевих ресурсів, поступово призвело до зростання суспільного невдоволення. У певних

аспектах управління Гоміньдану навіть характеризувалося більшою авторитарністю, ніж попередній японський колоніальний режим.

Загострення соціальної напруженості вилилося у масштабне повстання 1947 року, яке було жорстко придушене владою. Подальші репресивні заходи, спрямовані на ліквідацію підпільних комуністичних структур на острові на початку 1950-х років, сприяли зміцненню емігрантського націоналістичного режиму. Водночас серед значної частини місцевого населення поступово формувалося відчуття відмінності від вихідців із материкового Китаю. Це сприяло появі феномену так званого «культурного націоналізму», в межах якого дедалі більше прихильників отримувала ідея створення незалежної формозької держави замість відновлення загальнокитайського національного уряду [49, с.

Загалом різні інтерпретації міжнародно-правових наслідків мирних договорів, укладених після завершення Другої світової війни, призвели до розбіжностей між союзними державами щодо того, який саме політичний режим легітимний представник китайського суверенітету над Тайванем. У цьому контексті президент США Гаррі Трумен зазначав, що відповідно до положень Каїрської та Потсдамської декларацій Тайвань мав бути переданий під контроль Чан Кайші та уряду Націоналістичної партії.

Водночас початок Корейської війни значною мірою змінив підхід Сполучених Штатів Америки до тайванського питання. Президент США Г. Трумен підкреслював, що проблема майбутнього статусу острова повинна розглядатися в ширшому міжнародному контексті, пов'язаному із забезпеченням стабільності та безпеки в Тихоокеанському регіоні. Саме тому він наголошував на необхідності спочатку стабілізувати ситуацію в регіоні, а вже потім вирішувати питання остаточного політико-правового статусу острова [27, с. 458-

Після втрати Тайбеєм місця в Організації Об'єднаних Націй у 1971 році значна кількість держав припинила дипломатичні відносини з Тайванем. У

році Сполучені Штати Америки також офіційно розірвали дипломатичні контакти з Тайбеєм, визнавши уряд у Пекіні. До цього президент США Джиммі Картер погодився виконати умови, висунуті КНР, зокрема припинити офіційні дипломатичні відносини з Республікою Китай, денонсувати Договір про взаємну оборону між США та Республікою Китай 1954 року та вивести американські військові сили з території Тайваню [40, с. 253]. Водночас, прагнучи зберегти співпрацю з Тайбеєм у неофіційному форматі, адміністрація Картера у 1979 році запропонувала Конгресу ухвалити Закон про відносини з Тайванем (Taiwan Enabling Act, TEA), який згодом набув чинності. У загальному вигляді цей документ визначив основні напрями політики США щодо Тайваню, передбачаючи підтримку економічного, політичного та культурного співробітництва, а також взаємодію у сфері безпеки.

Упродовж 1980-х - на початку 1990-х років політичний розвиток Республіки Китай характеризувався переходом до багатопартійної системи, що супроводжувався процесами лібералізації та демократизації, що створило умови для посилення політичних сил, які підтримували ідею незалежності острова, а також сприяло зміцненню тайванської національної ідентичності. Паралельно уряд Гоміньдану поступово трансформувалася від моделі політичного «мілітаризму» до курсу, орієнтованого на економічний розвиток. У результаті Тайвань перетворився на важливий центр міжнародного експорту: спочатку він спеціалізувався на виробництві трудомістких товарів, таких як взуття, текстиль та іграшки, а згодом став значним виробником високотехнологічної продукції, зокрема комп'ютерної техніки та машинобудівного обладнання [42, с. 3-4].

У 1986 році група політичних дисидентів, пов'язаних із Гоміньданом, за підтримки опозиційних активістів створила Демократичну прогресивну партію (DPP), яка виступала за політичну незалежність Тайваню. Ставши першою легальною опозиційною силою, ця партія у 1990-х роках поступово зміцнила свої позиції та згодом перетворилася на одну з провідних політичних сил острова. У 2000 році на президентських виборах переміг кандидат від DPP Чень Шуйбянь, тоді як представник націоналістичного табору Лянь Чжань зазнав поразки. Хоча

у 2001 році Гоміндан утратив провідні позиції в законодавчому органі та втратив відносно більшість місць на користь DPP, уже у 2004 році партія змогла відновити вплив у парламенті, а у 2008 році знову перемогла свого політичного опонента.

Прагнучи зменшити напруженість у відносинах між Тайванем і материковим Китаєм, партія висунула політичну формулу, відому як принцип «трьох ні»: відмова від об'єднання, відмова від проголошення незалежності та відмова від військового протистояння. Однак, попри поступове розширення економічних контактів і посилення культурних зв'язків між сторонами на початку XXI століття, фундаментальна політична суперечність у китайсько-тайванських відносинах залишається невирішеною.

З позиції Пекіна Республіка Китай фактично припинила своє існування у 1949 році після проголошення Китайської Народної Республіки, а Тайвань не набув самостійного суверенного статусу. Інакше кажучи, принцип «єдиного Китаю» у трактуванні Пекіна ототожнюється з КНР, тоді як у політичному дискурсі Тайбея ця концепція пов'язується з Республікою Китай [56]. З огляду на активну модернізацію збройних сил Китаю та небажання Пекіна виключати можливість застосування сили для досягнення «возз'єднання», тайванське питання потенційно може стати джерелом збройного конфлікту. Крім того, відносини через Тайванську протоку виходять за межі суто двостороннього формату, оскільки Сполучені Штати Америки відіграють важливу роль у цій трикутній конфігурації, що формується під впливом динаміки американо-китайських відносин.

Отже, витоки конфлікту між материковим Китаєм і Тайванем мають комплексний історико-політичний та міжнародно-правовий характер. Формування двох конкуруючих політичних режимів - Китайської Народної Республіки та Республіки Китай - стало наслідком громадянської війни в Китаї та закріпило розкол, який поєднав у собі проблему легітимності представництва «єдиного Китаю» і питання суверенітету над Тайванем. Додаткову складність створила невизначеність міжнародно-правового статусу острова після Другої

світової війни, оскільки ключові декларації та мирні договори не містили чіткої юридичної передачі суверенітету конкретному суб'єкту. У результаті сформувалася ситуація, в якій політична реальність функціонування двох окремих систем співіснує з взаємовиключними доктринами державності та територіальної цілісності.

Водночас конфлікт не обмежується лише історичною спадщиною громадянської війни, а трансформувався в елемент ширшої геополітичної конкуренції. Позиція Пекіна ґрунтується на принципі «єдиного Китаю» та розгляді Тайваню як невід'ємної частини своєї території, тоді як Тайбей, спираючись на власну політичну еволюцію, демократичну трансформацію та окремішню ідентичність, наполягає на збереженні фактичної автономності. У цій конфігурації важливу роль відіграють Сполучені Штати Америки, що надає конфлікту трикутного характеру та підвищує його міжнародну значущість. Таким чином, витоки протистояння між материковим Китаєм і Тайванем лежать у перетині історичних процесів, правових колізій та стратегічних інтересів провідних акторів міжнародної системи, що й зумовлює його тривалість і потенційну конфліктогенність.

2.2. Політика США щодо «єдиного Китаю»

Політика Сполучених Штатів Америки щодо «єдиного Китаю» ґрунтується передусім на так званих «Трьох комюніке», які стали основою нормалізації дипломатичних відносин між США та Китайською Народною Республікою (КНР) у 1970-х - на початку 1980-х років. Важливим етапом цього процесу став історичний візит президента Річарда Ніксона до Китаю у 1972 році, результатом якого стало підписання Шанхайського комюніке. У цьому документі Сполучені Штати Америки «визнали» позицію Китаю про те, що «існує лише один Китай і що Тайвань є частиною Китаю», а також зазначили, що «уряд США не оскаржує цю позицію» [10].

Після встановлення адміністрацією президента США Джиммі Картера офіційних дипломатичних відносин з КНР у 1979 році Сполучені Штати

Америку визнали КНР «єдиним законним урядом Китаю» та знову підтвердили «позицію Китаю» про існування одного Китаю, до складу якого входить Тайвань]. У подальшому, в Третньому комюніке 1982 року, адміністрація президента США Рональда Рейгана підтвердила, що Сполучені Штати Америки «не мають наміру порушувати суверенітет і територіальну цілісність Китаю, втручатися у внутрішні справи Китаю або реалізовувати політику «двох Китаїв» чи «один Китай - один Тайвань» [12].

Разом із тим політика «єдиного Китаю» формується не лише на основі цих комюніке, а й інших нормативних документів, що враховують тайванський вимір проблеми. Серед них важливе місце посідає Закон про відносини з Тайванем 1979 року [22], ухвалений Конгресом США та спрямований на визначення правових засад підтримання «неофіційних» відносин Вашингтона з Тайванем. Крім того, у 1982 році були проголошені «Шість гарантій», які підтвердили зобов'язання США підтримувати Тайвань і водночас засвідчили, що Вашингтон не проводитиме переговорів із Пекіном на шкоду інтересам Тайбею.

Так, після ухвалення Конгресом Закону про відносини з Тайванем, сфера дії політики «єдиного Китаю» значно розширилася. Сам закон мав на меті доповнити визнання КНР зобов'язанням щодо продовження «неофіційних відносин» з «народом Тайваню» та висловити стурбованість щодо загроз з боку Китаю. Також були передбачені положення про можливу підтримку острова у разі такої можливості. Поряд з умовами визнання, він окреслював політику, яка мала застосовуватися щодо обох боків Тайванської протоки, тобто не лише Китаю, а й Тайваню. Іншими словами, її правильніше було б назвати «політикою щодо обох боків Тайванської протоки» [22].

Найважливішими елементами цієї політики щодо Китаю були [22]:
визнання КНР єдиним законним урядом Китаю;
визнання, але не прийняття китайської позиції про те, що Тайвань є частиною Китаю (принцип «єдиного Китаю» Пекіна);
очікування, що будь-яке вирішення розбіжностей між двома сторонами протоки буде вирішено мирним шляхом.

Щодо політики щодо Тайваню, то її елементами були [22]:
припинення дії Договору про взаємну оборону 1954 року;
Вашингтон продовжував визначати статус острова Тайвань як «невизначений»,
а правлячий уряд не вважався суверенною державою в міжнародній системі;
США залишали за собою право надати Тайваню зброю оборонного характеру
для протидії будь-якому застосуванню сили чи інших форм примусу, які могли
б поставити під загрозу безпеку або соціальну чи економічну систему народу
Тайваню;
було передбачено, що президент і Конгрес можуть консультиватися щодо
подальших дій у разі загрози Тайваню.

Починаючи з 1979 року до цієї політики було додано ще кілька складових,
зокрема позицію США щодо необхідності мирного врегулювання конфлікту в
Тайванській протоці за згодою населення Тайваню. Водночас саме наведені
принципи сформували базові засади відповідної політики [34]:

По-перше, протягом цього періоду як Тайвань, так і Китай були змушені піти на
певні поступки задля підтримання відносин зі Сполученими Штатами Америки.
З одного боку, Тайвань не отримав американської підтримки щодо визнання його
суверенною державою, відокремленою від Китаю, що зумовило неоднозначність
його міжнародно-правового статусу та вплинуло на систему безпекових
гарантій, які раніше забезпечувалися договором про взаємну оборону. З іншого
боку, Китай був змушений миритися, хоча й не обов'язково погоджуватися, з
широкою мережею «неофіційних відносин» між США і Тайванем, з постачанням
американського озброєння острову та з наполяганням Вашингтона на мирному
врегулюванні конфлікту, що в Пекіні часто розглядалося як втручання у
внутрішні справи. Саме ці взаємні обмеження, закладені в процесі нормалізації
відносин, у подальшому стали джерелом постійної напруженості у трикутнику
США-Китай-Тайвань, оскільки і Пекін, і Тайбей прагнули перегляду
окремих положень.

По-друге, водночас кожна зі сторін отримала достатні вигоди, щоб зробити
співпрацю зі Сполученими Штатами Америки можливою та стратегічно

важливою, що дозволило Вашингтону реалізовувати власні інтереси в Тайванській протоці, підтримуючи політичні відносини й певні важелі впливу по обидва боки протоки. У цьому контексті існує аргумент, що визначення цієї стратегії виключно як політики «єдиного Китаю» не повністю відображає її зміст, оскільки таке формулювання звужує масштаб і значення підходу США. Фактично йдеться про ширшу «політику вздовж протоки», яка забезпечила життєздатність американської дипломатії у цьому регіоні.

По-третє, важливою є і стратегічна мета цієї політики. Вона розглядалася не лише як сукупність принципів регулювання відносин із КНР та Тайванем, а й як механізм впливу на взаємини між обома сторонами протоки. З огляду на небажання Китаю відмовитися від можливості застосування сили для вирішення тайванського питання, а також на прагнення США не створювати враження відмови від підтримки давнього партнера, ця політика включала елементи потенційного військового реагування на загрози безпеці в регіоні.

З плином часу політика «єдиного Китаю» набула більш гнучкого й менш чітко окресленого характеру, доповнюючись новими риторичними положеннями, зокрема щодо того, яким чином, на думку Вашингтона, має вирішуватися суперечка про суверенітет між Пекіном і Тайбеєм. Після демократизації Тайваню у 1990-х роках адміністрація президента США Білла Клінтона висунула тезу про те, що врегулювання конфлікту має відбуватися «за згодою народу Тайваню» [18]. У свою чергу адміністрація президента США Джорджа Буша-молодшого сформулювала підхід, відповідно до якого Вашингтон не підтримує «односторонніх кроків, що можуть змінити статус-кво» в Тайванській протоці, «як ми його визначаємо» (без чіткого визначення самого статус-кво) [5].

Одним із ключових і водночас найбільш складних елементів американської політики «єдиного Китаю» є позиція щодо можливого застосування Китаєм сили проти Тайваню. У Комюніке 1982 року, присвяченому питанням постачання американського озброєння Тайваню, Пекін підтвердив свою політику

«прагнення до мирного вирішення тайванського питання», тоді як Вашингтон заявив, що «розуміє та цінує» такий підхід.

Водночас у внутрішньому меморандумі США, підготовленому в той самий період, президент Рональд Рейган сформулював ширшу позицію, зазначивши, що готовність Вашингтона скорочувати постачання озброєння Тайваню «безпосередньо залежить від незмінної відданості Китаю мирному врегулюванню розбіжностей між Тайванем і КНР». При цьому підкреслювалося, що взаємозв'язок між цими питаннями є сталим принципом зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки.

Надалі такий підхід фактично підтримувався всіма наступними американськими адміністраціями. Так, президент США Білл Клінтон наголошував, що суперечності між Пекіном і Тайванем повинні врегульовуватися виключно мирними засобами. Адміністрація президента Джорджа Буша-молодшого, відтворюючи положення Закону про відносини з Тайванем, заявляла, що США розглядатимуть будь-яке застосування сили проти Тайваню з серйозною стурбованістю. У результаті політика «єдиного Китаю» Вашингтона тривалий час включала уявлення про наявність постійної зацікавленості у підтриманні миру та стабільності по обидва боки Тайванської протоки та очікування, що розбіжності між сторонами вирішуватимуться мирним шляхом.

Водночас ключова проблема полягає в тому, що Пекін, всупереч припущенням президента Рейгана, ніколи не брав на себе юридично зобов'язань щодо мирного врегулювання конфлікту. Китайська сторона послідовно уникала офіційної відмови від можливості застосування сили проти Тайваню, зберігаючи цей інструмент як елемент військового стримування та політичного тиску. Крім того, тайванське питання має суттєве значення для китайського націоналізму та легітимності Комуністичної партії Китаю. Саме тому Пекін у своїх формулюваннях обмежувався лише заявами про «прагнення» до мирного врегулювання.

Таким чином, Китай не має формальних зобов'язань щодо виконання «очікувань» або «постійних інтересів» Вашингтона, за винятком тих положень, які були безпосередньо погоджені у межах Трьох комюніке. Фактично історичні зобов'язання США у межах політики «єдиного Китаю» не можуть залежати від китайської обіцянки не застосовувати силу, оскільки така умова ніколи не була складовою двосторонніх домовленостей. Проте Вашингтон, схоже, односторонньо пов'язав ці два питання, навіть попри ризик того, що Пекін може переглянути власні зобов'язання, включно з відмовою від декларативного «прагнення» до мирного врегулювання.

Протягом останнього десятиліття спостерігається подальше послаблення політики «єдиного Китаю» у практиці США, насамперед у контексті розвитку відносин із Тайванем та фактичного прийняття Вашингтоном відходу Тайбею від власної політики «єдиного Китаю». Перша адміністрація президента США Дональда Трампа скасувала тривалі обмеження щодо контактів між американськими посадовцями та представниками Тайваню, що стало помітною зміною характеру неофіційних відносин, а адміністрація президента Джо Байдена зберегла ці нововведення [8].

Водночас Тайбей поступово просуває підхід «один Китай - один Тайвань», регулярно характеризуючи острів як суверенну незалежну державу, а Китай - як окрему історичну та політичну реальність [38]. Хоча така позиція не відповідає ані американській політиці «єдиного Китаю», ані зобов'язанням Вашингтона перед Пекіном у процесі нормалізації відносин, Сполучені Штати Америки фактично не заперечують проти такого трактування статусу острова та поточного статус-кво у відносинах між сторонами протоки.

Ця тенденція посилилася в останні роки завдяки зростанню підтримки у Вашингтоні ідеї про необхідність збереження окремого статусу Тайваню через його стратегічне значення для США. Показовим у цьому контексті стали свідчення представника адміністрації президента Байдена у Конгресі у 2021 році, де Тайвань було визначено як «критичний вузол у першому острівному ланцюзі» західної частини Тихого океану, що робить його «надзвичайно важливим для

захисту життєво важливих інтересів США» у регіоні [37]. Фактично така аргументація створює підґрунтя для протидії будь-яким сценаріям об'єднання Тайваню з Китаєм.

Подібну позицію відображає і праця Елбріджа Колбі «Стратегія заперечення» [29], автора, який нині обіймає посаду заступника міністра оборони з питань політики у другій адміністрації президента Трампа. Відповідно, геостратегічна роль Тайваню чітко простежується як у Стратегії національної безпеки адміністрації президента Трампа, так і в її Стратегії національної оборони (NDS) [15].

У Стратегії національної безпеки США (NSS) [14] наголошується, що Тайвань має важливе військово-стратегічне значення, оскільки «забезпечує прямий доступ до Другого острівного ланцюга та розділяє Північно-Східну і Південно-Східну Азію на два окремі театри воєнних дій». Водночас NDS, хоча й не згадує Тайвань безпосередньо, підкреслює намір США «створювати та підтримувати потужну оборону вздовж Першого острівного ланцюга», що фактично спрямовано на стримування КНР у цьому регіоні.

Загалом ці процеси свідчать про поступове зміщення американської політики у напрямі фактичної моделі «один Китай - один Тайвань» та відхід від традиційної позиції Вашингтона про нейтральність щодо остаточного вирішення тайванського питання за умови його мирного врегулювання. У зв'язку з цим дедалі частіше виникають сумніви щодо змісту та достовірності проголошеної США політики «єдиного Китаю». Зокрема, міністр закордонних справ КНР Ван І неодноразово заявляв, що «Сполучені Штати Америки постійно спотворюють принцип «єдиного Китаю» та відмовилися від зобов'язань, взятих під час встановлення дипломатичних відносин з Китаєм» [60].

Подібні суперечності виникли і у відносинах Китаю з Японією після заяв прем'єр-міністра Санае Такаїчі у листопаді 2025 року, які припускали можливість військового втручання Японії у разі нападу Китаю на Тайвань. Після протестів Пекіна Такаїчі заявила, що позиція Токіо щодо статусу Тайваню не змінилася з часу нормалізації відносин із КНР у 1972 році. Однак представник

Міністерства закордонних справ Китаю відкинув таке пояснення, зазначивши, що просте повторення незмінності позиції без її конкретизації, одночасно з діями, які виходять за встановлені межі, фактично означає «спотворення принципу єдиного Китаю» [17]. Аналогічним чином Пекін сприймає і заяви Вашингтона про незмінність його політики «єдиного Китаю».

Одним із непрямих свідчень трансформації цієї політики є також те, що американські посадовці дедалі частіше говорять про «Тайвань» і «Китай» як про окремі суб'єкти. Частково це пояснюється тим, що США не визнають офіційну назву Тайваню - «Китайська Республіка» - і тому використовують спрощене позначення. Проте коли Тайвань характеризується як демократичний партнер, важливий економічний і технологічний актор або стратегічний актив, відмінний від Китаю, це фактично наближає позицію США до трактування міжнародного статусу острова, яке просуває Тайбей.

Водночас у самому Вашингтоні зростає кількість політичних та експертних позицій, що виступають проти можливого об'єднання Тайваню з материковим Китаєм із міркувань стратегічної безпеки. З іншого боку, непослідовні заяви Дональда Трампа щодо тайванського питання свідчать про обмежене розуміння історичних основ політики «єдиного Китаю» та неоднозначне ставлення до можливих сценаріїв об'єднання або подальшого розділення. Яку саме роль президент Трамп відіграватиме у визначенні майбутнього Тайваню, залишається відкритим питанням.

У підсумку можна констатувати, що політика «єдиного Китаю» у виконанні Вашингтона поступово зазнає трансформації, що може мати серйозні наслідки, якщо США продовжуватимуть заперечувати ці зміни, а Китай вважатиме такі заперечення непереконливими. Особливу крихкість цієї позиції демонструє тривала дискусія щодо різниці між політикою «єдиного Китаю» США та принципом «одного Китаю», який відстоює Пекін. Згідно з китайською позицією, існує лише один Китай, КНР є його єдиним законним урядом, а Тайвань є складовою частиною цієї держави.

Як зазначалося раніше, американська «політика» фактично приймає перші два положення, однак не погоджується з третім; США лише «визнають» позицію КНР про належність Тайваню Китаю. Саме в цьому контексті виникла давня суперечка щодо Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 2758 1971 року, яка позбавила Тайвань (як «Китайську Республіку») місця в ООН і передала його КНР. Китайська сторона наполягає, що ця резолюція засвідчила міжнародне визнання принципу «одного Китаю» [7]. Натомість критики цієї позиції зазначають, що у тексті резолюції Тайвань прямо не згадується і питання його міжнародного статусу фактично не було вирішене [2].

У цих дискусіях часто ігнорується риторична суперечність американської позиції: Вашингтон стверджує, що не може заявити, що Тайвань є частиною Китаю, але водночас ніколи не був готовий прямо заявити, що Тайвань не є його частиною [6].

Частково така позиція базується на юридично невизначеному твердженні про те, що статус Тайваню залишається неврегульованим ще з часу завершення Другої світової війни. Водночас подібна правова конструкція приховує і підкреслює фундаментальну дилему американської політики «єдиного Китаю», яка дедалі більше втрачає визначеність. У підсумку єдиним можливим шляхом уникнення цієї дилеми для Вашингтону може стати чітке й переконливе роз'яснення змісту та практичного значення власної політики «єдиного Китаю», що потенційно здатне запобігти ескалації конфлікту навколо Тайваню.

Отже, політика США щодо «єдиного Китаю» сформувалася як складна система дипломатичних компромісів, що поєднує визнання КНР єдиним законним урядом Китаю із збереженням неофіційних, але стратегічно важливих відносин з Тайванем. Її нормативною основою стали Три комюніке США-КНР, Закон про відносини з Тайванем та подальші політичні декларації американських адміністрацій, які водночас підтверджують прихильність Вашингтона принципу мирного врегулювання конфлікту в Тайванській протоці. Разом з тим еволюція міжнародної ситуації, посилення стратегічного значення Тайваню та зміни у зовнішньополітичних підходах США призвели до поступової трансформації цієї

політики, що проявляється у розширенні контактів з Тайбеєм і зростанні ролі Тайваню в системі регіональної безпеки. У результаті сучасна практика реалізації політики «єдиного Китаю» дедалі частіше стає предметом суперечностей між Вашингтоном і Пекіном та впливає на загальний баланс сил у Східній Азії.

2.3. Вплив відносин між США, Китаєм та Тайванем на політичні процеси у Східній та Південно-Східній Азії

Сучасна система міжнародних відносин у Східній та Південно-Східній Азії значною мірою формується під впливом стратегічної взаємодії між Сполученими Штатами Америки, Китайською Народною Республікою та Тайванем. Тайванське питання є одним із ключових факторів геополітичної конкуренції у регіоні, оскільки воно поєднує історичні суперечності, питання державного суверенітету, військово-політичні та економічні інтереси провідних держав світу. Взаємовідносини між цими трьома сторонами впливають не лише на безпекову ситуацію у Тайванській протоці, але й на ширші політичні процеси у країнах Східної та Південно-Східної Азії.

Історичні передумови сучасної ситуації навколо Тайваню сформувалися після завершення громадянської війни в Китаї у 1949 році. Після перемоги комуністичних сил на материковій частині країни уряд Китайської Республіки на чолі з Чан Кайші перемістився на острів Тайвань, де продовжив функціонувати як окрема політична структура. У той же час на материковій частині була проголошена Китайська Народна Республіка. Відтоді питання політичного статусу Тайваню стало важливою темою міжнародних відносин. Китайська Народна Республіка послідовно наполягає на принципі «єдиного Китаю», відповідно до якого Тайвань розглядається як невід'ємна частина китайської держави.

Попри це Тайвань поступово сформував власну політичну систему, економіку та інститути державного управління. З другої половини ХХ століття острів перетворився на одну з найбільш розвинених економік Азійсько-

Тихоокеанського регіону. Тайвань має власний уряд, демократичну політичну систему та активно розвиває міжнародні економічні зв'язки. Хоча більшість держав світу офіційно визнають Китайську Народну Республіку, Тайвань підтримує широкі неофіційні контакти з багатьма країнами, що фактично дозволяє йому виступати як самостійний учасник міжнародних відносин.

Важливу роль у формуванні сучасної ситуації відіграє політика Сполучених Штатів Америки. Після встановлення дипломатичних відносин між США та Китайською Народною Республікою у 1979 році американський уряд визнав Пекін єдиним законним урядом Китаю. Однак одночасно Конгрес США ухвалив Закон про відносини з Тайванем, який передбачає розвиток економічних, культурних та оборонних контактів з островом. Цей закон дозволяє США постачати Тайваню оборонне озброєння та підтримувати його здатність до самооборони.

Політика США щодо Тайваню часто характеризується як стратегічна невизначеність. Її суть полягає у тому, що Сполучені Штати Америки не дають однозначної відповіді на питання щодо можливого військового втручання у разі конфлікту між Китаєм і Тайванем. Така стратегія має подвійний ефект. З одного боку, вона стримує Китай від спроб силового приєднання острова, а з іншого - не заохочує Тайвань до проголошення формальної незалежності, що могло б призвести до різкої ескалації конфлікту.

Останніми роками відносини між США та Китаєм дедалі більше характеризуються елементами стратегічного суперництва. Китай демонструє швидке економічне та технологічне зростання, що дозволило йому значно зміцнити свої позиції у міжнародній політиці. У результаті США почали розглядати Китай як одного з головних геополітичних конкурентів. Тайвань у цій ситуації набуває особливого значення, оскільки він знаходиться у стратегічно важливому регіоні та має потужний високотехнологічний сектор економіки.

Географічне положення Тайваню також відіграє важливу роль у системі безпеки Східної Азії. Острів розташований у так званому «першому острівному ланцюзі», який включає Японію, Тайвань, Філіппіни та інші території, що

формують своєрідний бар'єр між материковою частиною Азії та відкритим Тихим океаном. Контроль над цією територією має велике стратегічне значення для військово-морських сил та міжнародної торгівлі.

Саме тому ситуація навколо Тайваню безпосередньо впливає на політику багатьох держав регіону. Для Японії, Південної Кореї та країн Південно-Східної Азії стабільність у Тайванській протоці є важливим фактором забезпечення економічної безпеки. Через цей регіон проходять важливі морські маршрути, якими транспортуються енергетичні ресурси та промислові товари. Будь-яке загострення конфлікту може призвести до порушення глобальних торговельних ланцюгів. У зв'язку з цим більшість держав Східної та Південно-Східної Азії уважно стежать за розвитком відносин між США, Китаєм та Тайванем. Вони намагаються проводити обережну дипломатичну політику, спрямовану на збереження стабільності та уникнення втягнення у конфлікт між великими державами.

Однією з держав, на яку найбільше впливає ситуація навколо Тайваню, є Японія. Для цієї країни стабільність у Тайванській протоці має стратегічне значення як з політичної, так і з економічної точки зору. Японія є острівною державою, економіка якої значною мірою залежить від безперервного функціонування морських торговельних шляхів. Більшість енергетичних ресурсів та значна частина товарів імпортуються саме морським шляхом, тому будь-яка нестабільність у цьому регіоні може створити серйозні ризики для національної економіки країни. Саме тому японське керівництво приділяє значну увагу питанням безпеки у Тайванській протоці та підтримує тісну співпрацю зі США у сфері оборони.

Упродовж останніх років Японія поступово посилює свою роль у регіональній системі безпеки. Зокрема, уряд країни збільшує оборонний бюджет та розширює можливості сил самооборони. У японській політичній дискусії дедалі частіше порушується питання про необхідність активнішої участі країни у забезпеченні стабільності у Східній Азії. У цьому контексті Тайвань розглядається як важливий елемент регіональної безпеки, оскільки потенційний

конфлікт навколо острова може безпосередньо вплинути на безпекову ситуацію у Японії.

Південна Корея також перебуває під впливом геополітичної конкуренції між США та Китаєм. З одного боку, ця держава є одним із ключових союзників Сполучених Штатів Америки у регіоні. Американські військові сили розміщені на території Південної Кореї та відіграють важливу роль у стримуванні загроз з боку Північної Кореї. З іншого боку, Китай є найбільшим торговельним партнером Сеула, що створює складну ситуацію для корейської дипломатії. У разі загострення відносин між США та Китаєм Південна Корея змушена балансувати між стратегічними інтересами безпеки та економічною співпрацею.

Країни Південно-Східної Азії також відчувають значний вплив суперництва між США та Китаєм. Більшість із них входять до складу Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), яка прагне підтримувати стабільність та сприяти розвитку економічної співпраці у регіоні. Однак посилення геополітичної конкуренції між великими державами ускладнює реалізацію цих завдань. Країни АСЕАН опиняються у ситуації, коли їм необхідно зберігати баланс між двома потужними партнерами.

Китай відіграє надзвичайно важливу роль в економіці Південно-Східної Азії. Для багатьох держав регіону він є найбільшим торговельним партнером та одним із головних інвесторів. Китайські компанії активно беруть участь у будівництві інфраструктури, розвитку транспортних мереж та реалізації енергетичних проєктів, що сприяє економічному зростанню регіону, але водночас посилює залежність багатьох країн від китайської економіки. Одним із ключових інструментів китайської економічної політики є ініціатива «Один пояс проєкти у багатьох країнах Азії, Африки та Європи. Для держав Південно-Східної Азії ця ініціатива відкриває нові можливості для економічного розвитку, проте водночас викликає побоювання щодо надмірної економічної залежності від Китаю.

Сполучені Штати Америки також прагнуть зміцнити свою присутність у Південно-Східній Азії. Американська стратегія передбачає розвиток економічних партнерств, підтримку свободи навігації та розширення військового співробітництва з державами регіону. США активно співпрацюють із такими країнами, як Філіппіни, Сінгапур, Таїланд та В'єтнам. Подібна політика спрямована на підтримання балансу сил у регіоні та стримування зростання впливу Китаю.

Особливу роль у сучасних міжнародних відносинах відіграє економічний потенціал Тайваню. Острів є одним із світових центрів виробництва високотехнологічної продукції, зокрема напівпровідників. Тайванські компанії займають провідні позиції на світовому ринку мікроелектроніки. Значна частина сучасних електронних пристроїв, включаючи комп'ютери, смартфони та інші технологічні продукти, використовує мікрочипи, вироблені на Тайвані. Саме тому стабільність у Тайванській протоці має важливе значення для глобальної економіки. Будь-який серйозний конфлікт у цьому регіоні може призвести до порушення світових виробничих ланцюгів та негативно вплинути на функціонування міжнародної торгівлі. У зв'язку з цим багато держав світу зацікавлені у збереженні миру та стабільності навколо Тайваню.

Військовий аспект також відіграє важливу роль у формуванні політичних відносин у Східній Азії. Китай активно модернізує свої збройні сили та збільшує військову присутність у прилеглих морських районах. Китайські військово-морські сили регулярно проводять навчання поблизу Тайваню, демонструючи готовність захищати національні інтереси. У відповідь на ці дії Сполучені Штати Америки та їхні союзники також посилюють військову активність у регіоні. Американські військові кораблі регулярно здійснюють патрулювання у Тайванській протоці, підкреслюючи підтримку принципу свободи навігації. Подібні дії мають важливе політичне значення, оскільки демонструють готовність США підтримувати своїх партнерів у регіоні.

Разом з тим більшість держав Східної та Південно-Східної Азії зацікавлені у зниженні напруженості між США та Китаєм. Для них головним пріоритетом

залишається економічний розвиток та підтримання стабільності. Саме тому вони часто виступають за дипломатичне врегулювання суперечностей та розвиток багатостороннього діалогу.

Важливим аспектом впливу відносин між США, Китаєм та Тайванем на регіональну політику є реакція держав Південно-Східної Азії. Більшість країн регіону прагнуть підтримувати збалансовану політику між двома провідними світовими центрами сили - Сполученими Штатами Америки та Китайською Народною Республікою. Така стратегія зумовлена як економічними, так і безпековими інтересами держав регіону.

Китай є одним із найбільших торговельних партнерів для більшості країн АСЕАН, що значною мірою визначає економічну залежність цих держав від китайського ринку. Водночас США залишаються ключовим військово-політичним партнером для багатьох країн регіону, забезпечуючи гарантії безпеки та підтримуючи баланс сил. У цьому контексті питання Тайваню стає потенційним джерелом нестабільності, оскільки можливий конфлікт навколо острова може втягнути у протистояння не лише США та Китай, але й інші держави регіону.

Окрему роль у цьому процесі відіграє діяльність регіональних організацій. Так, країни АСЕАН традиційно дотримуються принципу невторчання у внутрішні справи інших держав та намагаються уникати прямої підтримки однієї зі сторін у конфлікті між США та Китаєм. Проте зростання напруженості у Тайванській протоці змушує держави регіону переглядати власні стратегії безпеки та зовнішньої політики. Наприклад, Філіппіни, які мають тісні військові зв'язки зі США, дедалі активніше підтримують співпрацю з американськими військовими структурами, проявляється у розширенні доступу американських військ до філіппінських баз та проведенні спільних військових навчань. Така політика пояснюється зростанням занепокоєння щодо активності Китаю у Південно-Китайському морі та можливих наслідків ескалації навколо Тайваню.

Іншої позиції дотримуються деякі держави материкової частини Південно-Східної Азії, наприклад Камбоджа та Лаос, які мають значні економічні зв'язки

з Китаєм і загалом підтримують його зовнішньополітичні ініціативи. Для цих країн китайські інвестиції та інфраструктурні проєкти у межах ініціативи «Один пояс - один шлях» мають важливе значення для економічного розвитку. У зв'язку з цим вони, як правило, уникають критики китайської позиції щодо Тайваню та підтримують принцип «єдиного Китаю».

Значний вплив трикутника США-Китай-Тайвань простежується також у політиці Японії та Південної Кореї. Обидві держави є союзниками Сполучених Штатів Америки і відіграють важливу роль у системі регіональної безпеки. Для Японії стабільність у Тайванській протоці має особливе значення, оскільки географічна близькість Тайваню до японських островів робить будь-який конфлікт у цьому регіоні прямою загрозою для національної безпеки країни. Японське керівництво неодноразово підкреслювало, що збереження статус-кво у Тайванській протоці є важливим елементом стабільності у Східній Азії. Саме тому Японія активно підтримує військову співпрацю зі США та бере участь у розвитку нових форматів безпекового партнерства, спрямованих на стримування потенційної агресії у регіоні.

Південна Корея займає більш обережну позицію, намагаючись не погіршувати відносини з Китаєм, який є одним із її ключових торговельних партнерів. Водночас Сеул не може ігнорувати союзницькі зобов'язання перед Сполученими Штатами Америки. У результаті, південнокорейська дипломатія прагне балансувати між економічною співпрацею з Китаєм та стратегічним партнерством зі США.

Ще одним важливим фактором, що визначає політичні процеси у регіоні, є військове нарощування Китаю. Протягом останніх десятиліть Китай значно модернізував свої збройні сили, зокрема військово-морський флот та ракетні системи. Значна частина цієї модернізації спрямована на підвищення спроможності Китаю здійснювати військові операції у Тайванській протоці та прилеглих районах, що викликає занепокоєння не лише у США, але й у багатьох країнах регіону. У відповідь на ці процеси США посилюють військову присутність у регіоні та активізують співпрацю з союзниками. Одним із

прикладів такої співпраці є формування нових безпекових альянсів та партнерств, спрямованих на забезпечення стабільності у Індо-Тихоокеанському регіоні. До таких ініціатив належать, зокрема, формати стратегічної взаємодії між США, Японією, Австралією та Індією.

Важливим аспектом впливу конфлікту навколо Тайваню є також інформаційна та дипломатична боротьба між Китаєм і Тайванем за міжнародне визнання. Китай активно використовує дипломатичні та економічні інструменти для того, щоб обмежити міжнародну участь Тайваню. Унаслідок цього кількість держав, які підтримують офіційні дипломатичні відносини з Тайванем, залишається досить обмеженою.

Незважаючи на це, Тайвань активно розвиває неформальні відносини з багатьма країнами світу, зокрема у сферах торгівлі, технологій та інвестицій. Острів є одним із світових лідерів у виробництві напівпровідників, що робить його важливим партнером для багатьох держав. Саме технологічна роль Тайваню значною мірою підсилює його міжнародне значення та сприяє збереженню підтримки з боку західних країн.

Економічний фактор є одним із ключових елементів, що визначає політичну динаміку у регіоні. Китайська економіка має величезний вплив на країни Східної та Південно-Східної Азії, адже для багатьох з них Китай є основним торговельним партнером. Водночас Тайвань також відіграє важливу роль у регіональних виробничих ланцюгах, особливо у сфері високих технологій.

Таким чином, держави регіону змушені враховувати не лише політичні, але й економічні наслідки можливого конфлікту навколо Тайваню. Порушення глобальних ланцюгів постачання, зокрема у сфері виробництва мікрочипів, може мати серйозні наслідки для світової економіки. Варто також зазначити, що питання Тайваню є не лише регіональною, але й глобальною проблемою. Будь-яке загострення ситуації у Тайванській протоці може призвести до масштабної міжнародної кризи. Саме тому багато держав світу виступають за мирне врегулювання цього питання та закликають сторони до стриманості.

Загалом можна зробити висновок, що відносини між США, Китаєм та Тайванем мають значний вплив на політичну ситуацію у Східній та Південно-Східній Азії. Конкуренція між двома провідними світовими державами формує нову архітектуру безпеки у регіоні та змушує інші країни адаптувати свої зовнішньополітичні стратегії. Більшість держав регіону прагнуть уникати прямого вибору між США та Китаєм, намагаючись зберігати баланс між економічною співпрацею з Китаєм та безпековими гарантіями з боку Сполучених Штатів Америки.

Водночас питання Тайваню залишається одним із найбільш чутливих аспектів міжнародних відносин у регіоні. Подальший розвиток ситуації навколо острова значною мірою визначатиме характер політичних процесів у Східній та Південно-Східній Азії у найближчі десятиліття.

РОЗДІЛ 3. НАСЛІДКИ ТА ВИКЛИКИ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН КИТАЮ, ТАЙВАНЮ ТА США ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Глобальні наслідки протистоянь у системі відносин між США, Китаєм та Тайванем

Глобальні наслідки протистоянь у системі відносин між США, Китаєм та Тайванем є одним із ключових чинників трансформації сучасного міжнародного порядку. Цей трикутник відносин виходить далеко за межі регіональної проблематики та набуває глобального значення, оскільки впливає на політичну, економічну та безпекову архітектуру світу. У сучасних умовах будь-яка ескалація у Тайванському питанні має потенціал спричинити ланцюгову реакцію, яка торкнеться як провідних держав, так і менш потужних акторів міжнародної системи.

Одним із найбільш очевидних глобальних наслідків є трансформація структури міжнародної безпеки. Протистояння між США та Китаєм дедалі більше набуває рис системного суперництва, яке визначає логіку формування нових військово-політичних альянсів і стратегічних партнерств. Тайванське питання виступає своєрідним «тестом» для здатності США забезпечувати безпеку своїх партнерів і союзників, що має безпосередній вплив на довіру до американських гарантій безпеки у різних регіонах світу. У разі ескалації конфлікту навколо Тайваню можливе залучення інших держав Індо-Тихоокеанського регіону, що може призвести до формування нових блокових структур і посилення глобальної мілітаризації.

Водночас активізація Китаю у питанні Тайваню стимулює перегляд стратегій безпеки багатьма державами, зокрема у напрямі зміцнення оборонного потенціалу та диверсифікації військово-політичних зв'язків, що сприяє формуванню нової конфігурації сил, у якій дедалі більшу роль відіграють регіональні альянси та багатосторонні формати співпраці. Таким чином, протистояння навколо Тайваню виступає каталізатором глобальних змін у сфері безпеки, які мають довгостроковий характер.

Не менш значущими є економічні наслідки даного протистояння. Тайвань займає стратегічно важливе місце у глобальній економіці, особливо у сфері виробництва напівпровідників, що є критично важливими для сучасних технологій. Будь-які порушення стабільності у цьому регіоні можуть призвести до серйозних збоїв у глобальних ланцюгах постачання, що, у свою чергу, вплине на виробництво електроніки, автомобільної промисловості, оборонного сектору та інших галузей. Ескалація конфлікту може спричинити різке зростання цін, дефіцит продукції та уповільнення економічного зростання у світовому масштабі.

Крім того, протистояння між США та Китаєм вже сьогодні призводить до поступової фрагментації глобальної економіки. Виникають тенденції до створення паралельних економічних систем, які базуються на різних технологічних стандартах, торговельних правилах і фінансових механізмах. Тайванське питання у цьому контексті виступає важливим елементом технологічного суперництва, оскільки контроль над виробництвом напівпровідників є одним із ключових факторів глобального економічного лідерства. Таким чином, конфлікт у цій сфері може прискорити процеси економічної фрагментації та формування альтернативних центрів економічного тяжіння.

Політичні наслідки протистояння також мають глобальний характер. Тайванське питання є важливим елементом ідеологічного протистояння між моделями політичного розвитку, які представляють США та Китай. Підтримка Тайваню з боку США розглядається як захист демократичних цінностей, тоді як Китай наполягає на принципі суверенітету та невтручання у внутрішні справи. Це створює додатковий вимір конфлікту, який виходить за межі територіальних суперечок і впливає на глобальні дискусії щодо майбутнього міжнародного порядку.

У цьому контексті держави світу змушені визначатися зі своїми позиціями щодо Тайванського питання, що може призводити до посилення політичної поляризації. Частина країн підтримує позицію США, інші ж орієнтуються на

Китай або намагаються зберігати нейтралітет. Така ситуація ускладнює функціонування міжнародних організацій і знижує ефективність глобального управління, оскільки консенсус між провідними державами стає дедалі складнішим.

Інформаційний вимір протистояння також має значний вплив на глобальні процеси. Інформаційні кампанії, спрямовані на формування громадської думки, стають важливим інструментом впливу у міжнародних відносинах. США та Китай активно використовують медіа, соціальні мережі та інші канали комунікації для просування власних наративів щодо Тайванського питання. Це призводить до зростання інформаційної напруженості, поширення дезінформації та поляризації суспільств у різних країнах.

Крім того, протистояння у кіберпросторі створює додаткові ризики для глобальної безпеки. Кібератаки на критичну інфраструктуру, інформаційні системи та стратегічні об'єкти можуть мати серйозні наслідки не лише для безпосередніх учасників конфлікту, але й для третіх країн. У цьому контексті Тайвань виступає як один із ключових об'єктів кіберпротистояння, що підвищує загальний рівень глобальної нестабільності.

Гуманітарний вимір також не можна залишати поза увагою. У разі ескалації конфлікту можливі значні гуманітарні наслідки, включаючи переміщення населення, порушення прав людини та зростання соціальної напруженості. Навіть без відкритого конфлікту тривала напруженість у регіоні впливає на психологічний стан населення, формує атмосферу невизначеності та підвищує рівень тривожності.

Окремо слід зазначити вплив протистояння на розвиток міжнародного права. Тайванське питання ставить під сумнів ефективність існуючих норм і принципів, зокрема щодо суверенітету, територіальної цілісності та права народів на самовизначення. Відсутність чітких механізмів врегулювання подібних конфліктів створює правовий вакуум, який може бути використаний для виправдання різних політичних рішень.

У довгостроковій перспективі протистояння між США, Китаєм та Тайванем може сприяти формуванню нового міжнародного порядку, який буде характеризуватися більшою фрагментацією, конкуренцією та нестабільністю. Водночас існує можливість формування нових механізмів співпраці, спрямованих на запобігання конфліктам і підтримання глобальної стабільності. Багато в чому це залежатиме від здатності провідних держав знайти баланс між конкуренцією та співпрацею.

Таким чином, глобальні наслідки протистояння у системі відносин між США, Китаєм та Тайванем є комплексними та багатовимірними. Вони охоплюють безпекову, економічну, політичну, інформаційну та гуманітарну сфери, формуючи нові виклики для міжнародного співтовариства. Усвідомлення цих наслідків є важливим кроком для розробки ефективних стратегій реагування та запобігання подальшій ескалації, що має ключове значення для забезпечення глобальної стабільності у XXI столітті.

3.2. Перспективи мінімізації латентних загроз у системі політичних відносин між США, Китаєм та Тайванем

Перспективи мінімізації латентних загроз у системі політичних відносин між США, Китаєм та Тайванем набувають особливої актуальності в умовах трансформації сучасного світового порядку. Зростання геополітичної конкуренції, посилення ролі Індो-Тихоокеанського регіону та загострення суперечностей між провідними державами світу формують складне середовище, у якому латентні загрози стають невід'ємною характеристикою міжнародних відносин. У цьому контексті йдеться не лише про ризик прямого військового зіткнення, а й про широкий спектр непрямих викликів - від інформаційного протистояння до економічного тиску та політичної ізоляції.

Особливістю системи відносин між зазначеними акторами є її структурна нестабільність, що зумовлена асиметрією інтересів і різними підходами до трактування принципів міжнародного права. Китай послідовно відстоює концепцію «єдиного Китаю», розглядаючи Тайвань як невід'ємну частину своєї

території, тоді як США підтримують статус-кво, який фактично забезпечує Тайваню високий рівень автономії. Така розбіжність підходів створює постійне підґрунтя для виникнення латентних загроз, які можуть тривалий час залишатися у прихованому стані, але за певних обставин швидко трансформуватися у відкриту кризу.

У цьому контексті перспективи мінімізації латентних загроз значною мірою залежать від здатності сторін перейти від логіки конфронтації до логіки керованої взаємодії. Одним із ключових елементів такого переходу є посилення ролі дипломатичних механізмів, спрямованих на зниження рівня невизначеності у відносинах. Ефективна дипломатія передбачає не лише формальні переговори, але й постійний обмін сигналами щодо намірів, пріоритетів і «червоних ліній». У випадку відносин між США та Китаєм важливим є створення стабільних каналів комунікації, які дозволяють уникати помилкових інтерпретацій дій сторін, особливо у кризових ситуаціях. Наявність таких каналів може суттєво знизити ризик ескалації, оскільки забезпечує можливість оперативного реагування на потенційно небезпечні інциденти.

Водночас дипломатичні зусилля мають доповнюватися інституційними механізмами регулювання поведінки сторін у чутливих зонах, зокрема у Тайванській протоці. У сучасних умовах відсутність чітко визначених правил взаємодії у військовій сфері створює високий рівень невизначеності, що є одним із ключових джерел латентних загроз. Перспективним напрямом у цьому контексті є формування неформальних або напівформальних домовленостей щодо обмеження військової активності, підвищення прозорості навчань та уникнення провокаційних дій. Навіть за відсутності юридично зобов'язуючих угод такі механізми можуть відігравати важливу роль у стабілізації ситуації.

Не менш важливим чинником мінімізації латентних загроз є збереження балансу між стримуванням і деескалацією. З одного боку, наявність ефективних механізмів стримування є необхідною умовою запобігання агресивним діям, оскільки демонструє готовність сторін захищати свої інтереси. З іншого боку, надмірна концентрація на військовому компоненті може створювати ефект

«спіралі ескалації», коли кожен крок однієї сторони сприймається іншою як загроза, що потребує симетричної або асиметричної відповіді. У цьому контексті особливого значення набуває концепція «обмеженого стримування», яка передбачає поєднання оборонних заходів із активною дипломатією та заходами довіри.

Суттєву роль у мінімізації латентних загроз відіграє економічний фактор. Взаємозалежність економік США, Китаю та Тайваню створює додаткові стимули для утримання від відкритої конфронтації, оскільки потенційний конфлікт матиме значні негативні наслідки для всіх учасників. Тайвань, зокрема, є ключовим гравцем на глобальному ринку напівпровідників, що робить його стратегічно важливим для світової економіки. У цьому контексті збереження стабільності у відносинах навколо Тайваню є спільним інтересом не лише для безпосередніх учасників, але й для ширшого міжнародного співтовариства. Перспективним є розвиток економічних механізмів, які посилюють взаємозалежність і тим самим знижують ймовірність конфлікту.

Окрему увагу слід приділити інформаційному виміру латентних загроз. У сучасних умовах інформаційні та кіберпростори стають важливими аренами геополітичного протистояння. Дезінформаційні кампанії, кібератаки та маніпуляції громадською думкою можуть суттєво підвищувати рівень напруженості, створюючи додаткові ризики ескалації. Перспективи мінімізації таких загроз пов'язані з розвитком міжнародної співпраці у сфері кібербезпеки, підвищенням прозорості інформаційних потоків та формуванням механізмів протидії дезінформації. Важливим є також підвищення рівня довіри між сторонами у сфері обміну інформацією, що дозволяє знизити ризик маніпуляцій і помилкових рішень.

Важливим елементом мінімізації латентних загроз є також розвиток багатосторонніх форматів взаємодії. Залучення інших держав і міжнародних організацій до процесу врегулювання дозволяє знизити рівень двосторонньої напруженості та створити додаткові механізми впливу на сторони. Хоча Тайвань має обмежені можливості участі у міжнародних інституціях, його залучення до

економічних, гуманітарних і технічних платформ може сприяти підвищенню рівня стабільності у регіоні. У цьому контексті важливо забезпечити баланс між дотриманням міжнародно-правових норм і практичною необхідністю включення Тайваню у глобальні процеси.

Не можна ігнорувати й вплив внутрішньополітичних факторів на формування зовнішньої політики США, Китаю та Тайваню. Політичні цикли, зміна керівництва, суспільні настрої та економічні виклики можуть суттєво впливати на рівень конфронтації або співпраці. Наприклад, зростання націоналістичних настроїв або внутрішні кризи можуть стимулювати жорсткішу зовнішню політику, що підвищує ризик ескалації. У цьому контексті перспективи мінімізації латентних загроз пов'язані з формуванням стабільних інституційних механізмів, які забезпечують передбачуваність зовнішньополітичного курсу незалежно від внутрішніх змін.

Крім того, важливу роль відіграє розвиток неофіційної дипломатії, яка доповнює офіційні переговорні процеси. Контакти між експертами, науковцями, представниками бізнесу та громадянського суспільства дозволяють обговорювати складні питання у менш формалізованому середовищі та сприяють формуванню взаєморозуміння. Такі формати можуть виступати своєрідним «запобіжником», який дозволяє підтримувати діалог навіть у періоди загострення офіційних відносин.

У довгостроковій перспективі ключовим фактором мінімізації латентних загроз є перехід до моделі керованої конкуренції між США та Китаєм. Така модель передбачає визнання існування стратегічного суперництва, але водночас встановлення чітких правил взаємодії, які обмежують його деструктивний потенціал. У цьому контексті важливим є визначення «червоних ліній», порушення яких вважається неприйнятним, а також розвиток сфер співпраці, де інтереси сторін збігаються.

Таким чином, перспективи мінімізації латентних загроз у системі політичних відносин між США, Китаєм та Тайванем полягають у поєднанні дипломатичних, економічних, безпекових та інформаційних заходів,

спрямованих на зниження рівня невизначеності та підвищення передбачуваності дій сторін. Хоча повне усунення таких загроз у найближчій перспективі видається малоімовірним, їх ефективне управління є реалістичною метою за умови наявності політичної волі, готовності до компромісів та усвідомлення спільної відповідальності за підтримання глобальної стабільності.

3.3. Вплив протистояння США та Китаю на Україну

Сучасна система міжнародних відносин дедалі більше характеризується посиленням геополітичної конкуренції між провідними державами світу, серед яких особливе місце займає протистояння між США та Китаєм. Це суперництво виходить далеко за межі двосторонніх відносин і охоплює широкий спектр сфер: від економіки та торгівлі до технологій, безпеки, ідеології та глобального управління. У цьому контексті Україна, як держава, що перебуває у складному геополітичному становищі, зазнає багатовимірного впливу цього глобального протистояння.

1. Геополітичний вимір.

Протистояння між США та Китаєм формує нову архітектуру міжнародної системи, яка дедалі більше набуває рис біполярності. Для України це означає необхідність балансування між стратегічним партнерством із США та прагматичними економічними відносинами з Китаєм. США виступають ключовим політичним і військовим союзником України, особливо в умовах збройної агресії росії. Водночас Китай залишається одним із найбільших торговельних партнерів України, що створює певну дилему зовнішньополітичного вибору.

З одного боку, Україна орієнтується на євроатлантичну інтеграцію, що передбачає поглиблення співпраці зі США та іншими західними державами. З іншого боку, повна відмова від економічної взаємодії з Китаєм є недоцільною, враховуючи його роль у глобальній економіці. Таким чином, Україна змушена проводити багатовекторну політику, намагаючись уникнути надмірної залежності від будь-якої зі сторін.

2. Економічний вплив.

Економічна складова протистояння США та Китаю проявляється, насамперед, у торговельних війнах, санкціях, обмеженнях на інвестиції та технологічному протекціонізмі. Для України це створює як ризики, так і можливості.

З одного боку, торговельні конфлікти між США та Китаєм можуть негативно впливати на глобальні ринки, спричиняючи нестабільність цін на сировинні товари, які становлять значну частину українського експорту. Коливання попиту з боку Китаю на українську аграрну продукцію, металургію чи руду можуть прямо впливати на економічну стабільність країни.

З іншого боку, Україна може отримати вигоду від перерозподілу глобальних ланцюгів постачання. Наприклад, у разі обмеження доступу китайських товарів на американський ринок, українські виробники можуть частково зайняти відповідні ніші. Крім того, Україна має потенціал для залучення іноземних інвестицій як альтернативна виробнича база для компаній, що прагнуть диверсифікувати свої ризики поза Китаєм.

3. Технологічний аспект.

Особливе значення у протистоянні США та Китаю має боротьба за технологічне лідерство. Це стосується таких сфер, як штучний інтелект, телекомунікації, напівпровідники, кібербезпека та цифрова інфраструктура. Для України це питання має як економічний, так і безпековий вимір.

Україна активно інтегрується у західний технологічний простір, орієнтуючись на стандарти США та Європейського Союзу. Водночас Китай пропонує дешевші технологічні рішення, зокрема у сфері телекомунікацій та інфраструктури. Це створює ризики залежності від китайських технологій, що може суперечити стратегічним інтересам України та її партнерів. Крім того, участь України у глобальних технологічних ланцюгах може посилитися у зв'язку з релокацією виробництв із Китаю. Український ІТ-сектор також може виграти від зростання попиту на альтернативні технологічні хаби.

4. Безпековий вимір.

У безпековому аспекті Україна значною мірою залежить від підтримки США, які відіграють ключову роль у зміцненні обороноздатності держави. Йдеться не лише про постачання озброєння та військової техніки, але й про фінансову допомогу, обмін розвідувальною інформацією, навчання військових та координацію дій із союзниками в межах міжнародних безпекових форматів. Така підтримка формує основу здатності України протистояти зовнішнім загрозам і забезпечує її інтеграцію в західну систему безпеки, що поступово стає визначальним елементом національної стратегії.

Водночас Китай займає більш обережну та виважену позицію щодо російсько-української війни, офіційно декларуючи принцип нейтралітету та заклик до політичного врегулювання. Однак фактична поведінка Китаю є складнішою, оскільки він продовжує підтримувати стратегічне партнерство з росією, зокрема у сферах економіки, енергетики та міжнародної політики. Це створює для України ситуацію, коли Китай не може розглядатися як потенційний союзник у безпековому вимірі, але водночас залишається впливовим глобальним гравцем, позиція якого має значення для міжнародної стабільності.

Додатково варто враховувати, що безпековий вимір американо-китайського протистояння має глобальний характер і виходить за межі окремих регіонів. Конкуренція між двома державами охоплює не лише традиційні військові аспекти, але й кібербезпеку, космічні технології та контроль над критично важливою інфраструктурою. У цьому контексті Україна опиняється у полі перетину різних безпекових інтересів, що ускладнює формування довгострокових гарантій стабільності та передбачуваності зовнішнього середовища.

Крім того, у разі подальшого загострення протистояння між США та Китаєм існує ризик, що безпекові інтереси України будуть розглядатися не як самостійний пріоритет, а як частина ширшої геополітичної гри. Це означає, що рішення щодо підтримки України можуть частково залежати від глобальних стратегічних розрахунків великих держав, а не виключно від її потреб у сфері національної безпеки. Така ситуація підкреслює важливість для України

диверсифікації міжнародної підтримки та зміцнення власного оборонного потенціалу як елементу довгострокової стійкості.

5. Інвестиційна та інфраструктурна політика.

Китай активно просуває глобальну ініціативу «Один пояс, один шлях», яка є одним із ключових інструментів його економічної та геополітичної експансії. Ця стратегія передбачає масштабний розвиток інфраструктурних проєктів у різних регіонах світу, зокрема в Європі, Азії та Африці, і потенційно охоплює також Україну як транзитну державу з вигідним географічним положенням. Для України участь у подібних ініціативах може відкривати додаткові можливості для залучення іноземних інвестицій, модернізації транспортної інфраструктури, розвитку логістичних хабів, портів, залізничних коридорів та енергетичних мереж.

У цьому контексті китайські інвестиції розглядаються як потенційне джерело фінансування великих інфраструктурних проєктів, які потребують значних капіталовкладень і довгострокового планування. Особливо це стосується сфер транспорту та енергетики, де Україна має потребу в модернізації застарілої інфраструктури та підвищенні її ефективності. Таким чином, співпраця з Китаєм може мати практичну економічну доцільність і сприяти розвитку стратегічно важливих секторів національної економіки.

Водночас така співпраця супроводжується суттєвими геополітичними ризиками, оскільки вона перебуває під пильним контролем США та країн Європейського Союзу. Західні партнери України часто висловлюють занепокоєння щодо можливого посилення впливу Китаю на критичну інфраструктуру, особливо якщо йдеться про стратегічні об'єкти, такі як порти, енергетичні системи чи телекомунікаційні мережі. Основний ризик полягає у потенційній залежності від китайського капіталу та технологій, що може мати довгострокові наслідки для національної безпеки та суверенітету.

Окремі приклади міжнародної практики показують, що участь китайських інвесторів у стратегічних проєктах часто супроводжується політичними дискусіями, переглядом угод або навіть їх блокуванням. Подібні ситуації

демонструють, що економічні рішення у сфері інфраструктури рідко є суто економічними - вони завжди мають політичний вимір. Для України це означає необхідність ретельної оцінки кожного інвестиційного проєкту з урахуванням не лише фінансової вигоди, але й потенційних зовнішньополітичних наслідків.

Таким чином, Україна змушена формувати обережну та збалансовану інвестиційну політику, яка враховує як потребу в економічному розвитку, так і вимоги безпеки та міжнародних партнерств. Кожне значне рішення щодо участі іноземного капіталу в інфраструктурних проєктах фактично стає елементом ширшого геополітичного контексту, у якому перетинаються інтереси США, Китаю та європейських партнерів України.

6. Політичний та дипломатичний вплив.

Протистояння між США та Китаєм істотно впливає на дипломатичну діяльність України, змушуючи її переглядати традиційні підходи до формування зовнішньої політики. В умовах трансформації світового порядку Україна опиняється в ситуації необхідності одночасного врахування інтересів двох глобальних центрів сили, що не лише конкурують між собою, а й формують альтернативні моделі міжнародної взаємодії.

З одного боку, Україна послідовно поглиблює стратегічне партнерство зі США, які виступають ключовим гарантом політичної, фінансової та військової підтримки, особливо в контексті протидії зовнішній агресії та забезпечення національної безпеки. Це партнерство передбачає не лише двосторонню співпрацю, а й активну участь України у західних політичних та безпекових ініціативах, що, у свою чергу, впливає на її позиціонування на міжнародній арені.

З іншого боку, Україна прагне зберігати конструктивний і прагматичний діалог із Китаєм, який є важливим економічним партнером, зокрема у сфері торгівлі, інвестицій та інфраструктурних проєктів. Китай розглядається як один із ключових гравців глобальної економіки, і повне дистанціювання від нього могло б мати негативні наслідки для українських економічних інтересів. Саме тому українська дипломатія змушена діяти в умовах тонкого балансу, уникаючи

різких кроків, які могли б бути сприйняті як однозначна підтримка однієї зі сторін конфлікту.

Особливу складність становить позиція України в межах міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй та інших багатосторонніх інституцій. У більшості випадків Україна підтримує резолюції та ініціативи, що відповідають позиції західних держав, зокрема щодо прав людини, міжнародного права та безпеки. Така позиція є логічною з огляду на стратегічний курс держави, однак вона може викликати певне напруження у відносинах із Китаєм, який часто займає альтернативну позицію з цих питань або утримується від їх підтримки.

Водночас Україна зацікавлена у тому, щоб Китай займав більш чітку та сприятливу позицію щодо питань її суверенітету та територіальної цілісності. Зокрема, важливим є збереження Китаєм формального визнання територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаних кордонів. Це зумовлює необхідність обережного дипломатичного підходу, який передбачає уникнення надмірної конфронтації та пошук точок дотику у двосторонніх відносинах.

Крім того, дипломатична стратегія України в умовах американо-китайського протистояння включає активізацію двосторонніх контактів, участь у міжнародних форумах, а також розвиток економічної дипломатії. Україна прагне позиціонувати себе як передбачуваного та відповідального партнера, здатного підтримувати стабільні відносини з різними центрами сили, не втрачаючи при цьому власних національних інтересів.

Отже, дипломатична діяльність України в умовах глобального суперництва між США та Китаєм набуває дедалі більш складного та багатовимірного характеру. Вона вимагає високого рівня гнучкості, стратегічного мислення та здатності ефективно балансувати між політичними, економічними та безпековими пріоритетами держави.

7. Перспективи та виклики.

У перспективі протистояння між США та Китаєм, ймовірно, лише посилюватиметься. Для України це означає необхідність формування чіткої стратегії поведінки у цій ситуації. Серед основних викликів можна виділити:

- ризик втягнення у геополітичні конфлікти;
- залежність від зовнішніх економічних факторів;
- необхідність забезпечення технологічної незалежності;
- балансування між безпековими та економічними інтересами.

Водночас існують і можливості:

- диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків;
- залучення інвестицій;
- розвиток високотехнологічних секторів;
- посилення ролі України як транзитної держави.

Отже, протистояння між США та Китаєм має комплексний і багаторівневий вплив на Україну, охоплюючи ключові сфери її розвитку - безпеку, економіку та зовнішню політику. У сучасних умовах Україна все частіше змушена враховувати глобальну конкуренцію двох провідних держав при формуванні власних стратегічних рішень, що підвищує складність міжнародного позиціонування та вимагає більш виваженого підходу до кожного зовнішньополітичного кроку. Водночас це протистояння створює й нові можливості для розвитку України. Посилення конкуренції між США та Китаєм сприяє перерозподілу інвестицій, зміні глобальних виробничих ланцюгів і пошуку альтернативних економічних майданчиків. Україна може використати ці процеси для залучення інвестицій, розвитку інфраструктури та поглиблення інтеграції із західними економічними й безпековими структурами.

Ефективна адаптація до таких умов потребує від України гнучкої та стратегічно орієнтованої політики, яка дозволить одночасно зміцнювати партнерство зі США, підтримувати прагматичні відносини з Китаєм і розвивати співпрацю з європейськими інституціями. Важливим є також посилення внутрішньої стійкості держави, що є ключовою передумовою здатності мінімізувати ризики та використовувати переваги глобальних трансформацій у власних інтересах.

ВИСНОВКИ

Тема є важливою та актуальною в умовах сучасних трансформацій міжнародних відносин і системи глобальної безпеки. Розкрити її в межах бакалаврської роботи було можливо лише за умови використання комплексної та належно підібраної методології, тому ми застосовували системний, історичний, порівняльний, дискурсивний, геополітичний та прогностичний підходи. Їх поєднання дало змогу всебічно проаналізувати природу латентних загроз у відносинах між США, Китаєм та Тайванем, виявити основні конфліктогенні чинники та простежити особливості розвитку політичних процесів у регіоні. Використання зазначених методів забезпечило можливість сформулювати об'єктивні та науково обґрунтовані висновки щодо сучасного стану й перспектив розвитку трикутника відносин США-Китай-Тайвань.

Аналіз наукових підходів до поняття «латентні загрози» показав, що в сучасній міжнародно-політичній науці вони розглядаються як складне та багаторівневе явище, яке виходить за межі класичного розуміння безпекових ризиків. Дослідники підкреслюють їх прихований характер, що дозволяє державам і недержавним акторам впливати на міжнародне середовище без відкритої конфронтації та формального порушення норм. Такі загрози часто реалізуються через гібридні інструменти впливу, кібероперації, інформаційні кампанії та політичні маніпуляції, що ускладнює їх своєчасне виявлення.

Сучасні теоретичні підходи також вказують, що латентні загрози формуються в умовах посилення глобальної конкуренції, трансформації балансу сил і розвитку цифрових технологій. Попри різноманітність термінології, міждисциплінарні дослідження сприяють поступовому уточненню їх концептуального змісту. Узагальнюючи, поняття «латентні загрози» поступово набуває більшої наукової визначеності, однак залишається відкритим для подальшого розвитку, що зумовлює потребу в удосконаленні теоретичних підходів, методів аналізу та практичних механізмів протидії у сфері міжнародної безпеки.

Досліджено, що історичний розвиток тристоронніх відносин між Китаєм, Тайванем та США свідчить про складну та багаторівневу систему взаємодії, що формується під впливом геополітичного суперництва, ідеологічних відмінностей та прагнення до регіонального домінування. На кожному історичному етапі ці відносини породжували нові обмеження та виклики для всіх сторін: політика Китаю впливала на стратегічні рішення США, позиція США визначала можливості розвитку Тайваню, а внутрішньополітичні зміни на Тайвані, своєю чергою, коригували підходи Пекіна. У результаті така взаємозалежність зберігає високий конфліктний потенціал і суттєво визначає рівень стабільності безпекової системи в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Досліджено, що витоки конфлікту між Китаєм і Тайванем мають складний історико-політичний та міжнародно-правовий характер. Його основою стало протистояння двох політичних утворень, що виникли після громадянської війни в Китаї, яке закріпило проблему легітимності та невизначеність суверенітету над Тайванем. Додатково ситуацію ускладнила відсутність чіткого міжнародно-правового врегулювання статусу острова після Другої світової війни, що призвело до співіснування взаємовиключних політичних позицій.

З часом конфлікт вийшов за межі історичної спадщини та став елементом ширшого геополітичного суперництва, у якому також беруть участь США. Пекін наполягає на принципі «єдиного Китаю», тоді як Тайвань фактично розвиває власну політичну систему та ідентичність, зберігаючи автономний статус. У результаті поєднання історичних причин, правових невизначеностей і стратегічних інтересів провідних держав забезпечує тривалий характер цього протистояння та його високий конфліктний потенціал.

Визначено, що політика США щодо принципу «єдиного Китаю» сформувалася як система дипломатичних компромісів, яка поєднує офіційне визнання Китаю єдиним законним урядом Китаю з одночасним підтриманням неофіційних, але стратегічно важливих відносин із Тайванем. Нормативну основу цієї політики становлять три спільні комюніке США-КНР, Закон про відносини з Тайванем, а також подальші заяви американських адміністрацій, які закріплюють орієнтацію

на мирне врегулювання ситуації у Тайванській протоці. Водночас зміни міжнародного середовища, зростання стратегічного значення Тайваню та еволюція зовнішньополітичних пріоритетів США зумовили поступове коригування цієї політики. Це проявляється у розширенні практичної взаємодії з Тайбеєм та посиленні його ролі в регіональній безпеці. У результаті реалізація принципу «єдиного Китаю» дедалі частіше стає джерелом напруженості у відносинах між Вашингтоном і Пекіном та впливає на баланс сил у Східній Азії.

Ми дійшли висновку, що відносини між США, Китаєм та Тайванем істотно впливають на політичну динаміку у Східній та Південно-Східній Азії. Суперництво двох провідних держав світу формує нову регіональну систему безпеки, змушуючи інші країни коригувати власні зовнішньополітичні підходи. Більшість держав регіону намагаються уникати жорсткого вибору між Вашингтоном і Пекіном, поєднуючи економічну взаємодію з Китаєм із опорою на безпекову підтримку США. Водночас тайванське питання залишається одним із найбільш чутливих і потенційно конфліктних елементів регіональної та глобальної політики. Подальша еволюція ситуації навколо острова матиме визначальний вплив на характер міжнародних відносин у Східній та Південно-Східній Азії в довгостроковій перспективі.

Визначено, що протистояння у системі відносин між США, Китаєм та Тайванем має глибокі та багатовимірні глобальні наслідки, які суттєво впливають на трансформацію сучасного міжнародного порядку. Воно виступає одним із ключових факторів дестабілізації традиційної системи безпеки, оскільки посилює процеси мілітаризації, сприяє формуванню нових стратегічних альянсів і підвищує рівень недовіри між провідними центрами сили. Одночасно це протистояння має значний вплив на глобальну економіку, зокрема через ризики порушення стабільності міжнародних ланцюгів постачання, особливо у високотехнологічних галузях, де Тайвань відіграє критично важливу роль. Політичний та інформаційний виміри конфлікту додатково посилюють фрагментацію міжнародної системи, ускладнюючи досягнення глобальних домовленостей та формування єдиних підходів до вирішення міжнародних криз.

У сукупності ці процеси свідчать про те, що тайванське питання є не лише регіональною проблемою, а й одним із ключових елементів глобальної геополітичної нестабільності.

5. Таким чином, мінімізація латентних загроз у системі відносин між США, Китаєм та Тайванем є складним, але цілком реалізованим завданням, яке потребує комплексного та довгострокового підходу. Його основою має стати розвиток стабільних і передбачуваних каналів політичної комунікації, що дозволяють знижувати рівень невизначеності та запобігати неправильному трактуванню дій сторін у кризових ситуаціях. Важливе значення має також інституціоналізація правил поведінки у чутливих регіонах, зокрема у Тайванській протоці, що дозволило б зменшити ризики випадкових інцидентів та військової ескалації. Додатково суттєву роль відіграє економічна взаємозалежність, яка виступає стримуючим фактором конфліктності, оскільки потенційне загострення матиме високі економічні втрати для всіх сторін. У перспективі ефективна мінімізація латентних загроз залежатиме від переходу до моделі керованої конкуренції, яка поєднує елементи стримування, діалогу та вибіркової співпраці у сферах спільного інтересу.

Отже, протистояння між США та Китаєм має системний і багаторівневий вплив на Україну, охоплюючи безпекову, економічну та дипломатичну сфери. Україна в таких умовах змушена формувати гнучку зовнішньополітичну стратегію, яка передбачає одночасне поглиблення стратегічного партнерства зі США та збереження прагматичних економічних відносин із Китаєм. З одного боку, це протистояння створює суттєві ризики, пов'язані з геополітичним тиском, залежністю від глобальних центрів сили та нестабільністю світових ринків. З іншого боку, воно відкриває нові можливості для України у вигляді залучення інвестицій, участі у перерозподілі глобальних виробничих ланцюгів та посилення інтеграції у західні політичні й економічні структури. Вважаємо, що здатність України ефективно реагувати на ці виклики залежить від її стратегічної гнучкості, інституційної стійкості та вміння балансувати між інтересами ключових глобальних гравців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Білак П. Тайванський націоналізм: його характер і причини виникнення. *Політичний менеджмент*. 2007. № 2. С. 164-175.

Викриття спотворення КНР резолюції 2758 Генеральної Асамблеї ООН з метою

п

р

Кіссінджер Г. Про Китай. Ексклюзивна класика, 2024. 688 р.

р

р

Позиційний документ Китаю щодо Резолюції 2758 Генеральної Асамблеї

р

р

Скрипник О. М. Перша опіумна війна: початок занепаду могутності Імперії Цин.

Журжівські історичні читання. 2014. № 7. С. 342-345.

р

р

р

р

р

р

Тайвань у XXI столітті. URL: <http://www.econ.yale.edu/~granis/papers/Taiwans->

р

Тергова прес-конференція речника Міністерства закордонних справ Мао Ніна,

(дата звернення: 01.12.2025).

р

р

р

р

Alperstein B. The 1995-1996 Taiwan Strait Crisis: A Retrospective Study in American

Ambivalence. *The International History Review*. 2025. № 47.3. P. 552-571.

р

р

р

21. Berdal M. The 'new wars' thesis revisited. In: *The Changing Character of War*. Oxford, UK: Oxford University Press. 2011. P. 109-133.

22. Bush R. C. A One-China Policy Primer. *Center For East Asia Policy Studies*.

2

0 Bush R. Taiwan Faces China: Attraction and Repulsion. *Power shift: China and Asia's new dynamics*. 2005. P. 170-186.

7 24. Bush R. Untying the Knot: Making Peace in the Taiwan Strait. Brookings Institution Press, 2005. 22 p.

25. Bush R. C. At Cross Purposes: U.S.–Taiwan Relations Since 1942. Armonk, NY : M. E. Sharpe, 2004. 304 p.

5 26. Carment D., Belo D. Gray-zone conflict management theory, evidence, and challenges. *Journal of European, Middle Eastern, & African Affairs*. 2020. № 2(2). P. 31-41.

(дата звернення) 01.12.2025) 27. Glavin J. D., Scott J. R. V. Resolving Cross-Strait Relations between China and Taiwan. *The American Journal of International Law*. 2000. № 94 (3). P. 453-477.

28. Chase M. S. Taiwan's Security Policy: External Threats and Domestic Politics. Lynne Rienner Publishers, 2008. 281 p.

29. Colby E. A. The Strategy of Denial: American Defense in an Age of Great Power Conflict. Yale University Press, 2021. 384 p.

30. Copper J. F. Taiwan: Nation-State or Province? Boulder, CO : Westview Press, 2009. 304 p.

31. D'Cunha S., Ferraro T., Rodenhäuser T. 'Hybrid threats, 'grey zones',

,

c

Gaiser L. NATO - EU collaboration on hybrid threats: cooperation out of necessity with potential consequences on international legal framework. *National Security and the Future*. 2020. № 20(1-2). P. 13-23.

e 33. Garver J. W. The Sino-American Alliance: Nationalist China and American Cold War Strategy in Asia. Routledge, 1999. 450 p.

i

t

i

(дата звернення: 01.12.2025).

Halper S. China: The Three Warfares, Report for the Director of Office of Net
A

Harding H. The Taiwan Question and the China – US Relations. *Asian Survey*. 1992.
№ 32 (5). P. 488-505.

e 37. Heer P. Has Washington's Policy Toward Taiwan Crossed the Rubicon? The
N

Н

Herța L.-M. Hybrid warfare - a form of asymmetric conflict. *International conference
Knowledge-Based Organization*. 2017. № 23(1). P. 135-143.

n 40. Hickey D. V. A Legacy of Legislative Leadership: The Taiwan Relations
Act After 35 Years. *American Journal of Chinese Studies*. 2015. № 22 (2). P. 253-270.

R 41. Hickman K., Weissmann M., Nilsson N. Hybrid threats and asymmetric
warfare: what to do? Stockholm, Sweden : Swedish Defence University, 2017. 41 p.

U 42. Ho M. Understanding the Trajectory of Social Movements in Taiwan (1980-
2010). *Journal of Current Chinese Affairs*. 2010. № 39 (3). P. 3-22.

a 43. Hoffman F. G. Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars.
Arlington, VA : Potomac Institute for Policy Studies, 2007. 72 p.

w 44. Hsieh J. F.-S. Continuity and Change in the US-China-Taiwan Relations.
Journal of Asian and African Studies. 2020. № 55 (2). P. 187-200.

h 45. Leeds B. A., Savun B. Terminating Alliances: Why Do States Abrogate Agreements?
Journal of Politics. 2007. № 69 (4). P. 1118-1132.

Б 46. Loishyn A., Tkach I., Havrylko Y. Analysis of the features of hybrid warfare.
Political Science and Security Studies Journal. 2021. № 2 (1). P. 14-25.

a 47. Lonardo L. EU Law against hybrid threats. A first assessment. *European
Papers*. 2021. № 6. P. 1075-1096.

w 48. McCord E. A. The Power of the Gun: The Emergence of Modern Chinese
Warlordism. Berkeley : University of California Press, 1993. 436 p.

R 49. Meisner M. The Development of Formosan Nationalism. *The China
Quarterly*. 1963. № 15. P. 91-106.

т(дата звернення: 01.12.2025).

Е

Б

(дата звернення: 01.12.2025).

Papadimos T. J., Stawicki S. P. Hannah arendt's prognostication of political animus in America: social platforms, asymmetric conflict, and an offset strategy. *Open Journal of Philosophy*. 2021. № 11(1). P. 85-103.

52. Rigger S. Studies on Taiwan's democracy and democratisation. *International Journal of Taiwan Studies*. 2018. № 1.1. P. 141-160.

53. Rigger S. Why Taiwan Matters: Small Island, Global Powerhouse. Rowman & Littlefield, 2013. 228 p.

54. Ross R. S. The 1995-96 Taiwan Strait confrontation: coercion, credibility, and the use of force. *International Security*. 2000. № 25.2. P. 87-123.

55. Shirk S. China: Fragile Superpower. Oxford University Press, 2008. 320 p.

56. Su C. Taiwan's Relations with Mainland China: A Tail Wagging Two Dogs. London and New York, Routledge, 2009. 342 p.

57. Sutter R. G. U.S.-China Relations: Perilous Past, Pragmatic Present. Rowman & Littlefield Publishers, 2010. 340 p.

58. The Taiwan Relations Act. Public Law 96-8, 1979.

Tucker N., Glaser B. Taiwan's Security: Maintaining Deterrence, Avoiding War. *The Washington Quarterly*. 2011. № 34 (4). P. 137-152.

60. Wang Y. The One-China Principle Is What Underpins Stability across the T

Wijnja K. Countering hybrid threats: does strategic culture matter? *Defence Studies*. 2021. № 22(1). P. 16-34.

w 62. Yarhi-Milo K. In the Eye of the Beholder: How Leaders and Intelligence Communities Assess the Intentions of Adversaries. *International Security*. 2013. № 38 (1). P. 7-51.

S

t

r

a

i

t

.

Додаток 1

Сертифікат

учасника Міжнародної науково-практичної конференції
Львівського інституту ПрАТ "ВНЗ "МАУП"
(15.01.2026 р.)

**«СУСПІЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ І БЕЗПЕКА:
ЛЮДИНА, ДЕРЖАВА, СОЦІУМ»**

**Небещук Софія
Василівна**

Директор Львівського інституту
ПрАТ "ВНЗ "МАУП"

Директор ДУ «Інститут регіональних
досліджень імені М. І. Долішнього
НАН України»

ПрАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»

ПрАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»
Львівський інститут

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ М. І. ДОЛІШНЬОГО НАН УКРАЇНИ»

ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ СОЦІАЛЬНО-
ДЕМОГРАФІЧНОГО
РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННЯ «ДЕМОС»
при НУ «Львівська Політехніка»

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ІНДУСТРИАЛЬНИХ
ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ НАН УКРАЇНИ

УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ В БІДГОЩІ
(ПОЛЬЩА)

Львівський торговельно-економічний
університет

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«АКАДЕМІЧНИЙ ПРОСТІР»

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ
І МОНИТОРИНГУ ЯКОСТІ ТА МОБИЛЬНОСТІ
ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ»

Львівське обласне об'єднання організації
роботодавців

Любов ЛЕЛИК

Тарас ВАСИЛЬЦІВ

Наказ від 05.01.2026 р. № 3-О
Сертифікат № 0046/26 (30 год. / 1 кред. ECTS)